22
2

Philatelica

2022/2

Tartalom:

Florent Tricot:	Belföldi küldemények minimális portódíja és a kerekítés szabályai az 1945-1946-os hiperinfláció idején	1
Dán János:	Pesti tarifa – 1945 március 2. – április 30.	12
Mervyn Benford:	Modern postatörténet – az 1994-es „Magyar népművészet” kiadás	33
Hírek		39

Szerkesztő: Szücs Károly, Mafitt tagja és a Gervay alapítvány kurátora
Fordítás: Kőhalmi Csaba, a Mafitt elnökségi tagja és a Society for Hungarian Philately (SHP) tagja és dr. Lővei György

Tanácsadás és lektorálás:
Mervyn Benford, a Mafitt és a Hungarian Philatelic Society in Great Britain (HPSGB) tagja
Dr. Lővei György, a Mafitt elnöke

BELFÖLDI KÜLDEMÉNYEK MINIMÁLIS PORTÓDÍJA ÉS A KEREKÍTÉS SZABÁLYAI AZ 1945-1946-OS HIPERINFLÁCIÓ IDEJÉN

FLORENT TRICOT, FRANCIAORSZÁG

I. BEVEZETÉS

A hiperinfláció idején a Magyar Posta által kibocsátott bélyegek mindegyike fix névértékű volt. A Pengő-infláció és így a postai díjak hatására ezek a névértékek a kibocsátás utáni időszakokban gyorsan elértéktelenedtek és nem feleltek meg a későbbi időszakban a bérmentesítés teljes körű fedezésére. A tarifák folyamatosan emelkedetek, a régebbi kiadások névértéke alatta maradt az új egyre növekvő tarifákhoz szükséges összegeknél. Talán a szegénység miatt is, időnként korábbról megmaradt bélyegeket is felhasználták a postai küldeményük feladásakor, még akkor is, ha az alig-alig fedezte az új megemelt tarifákat.

A postai bélyegek kiszállítása is nehézséget okozott, így bélyegellátási zavarok is keletkeztek. Ez arra késztette a Magyar Postát, illetve alkalmazottait, hogy bélyeghiány esetén időnként – kézi vagy díjjelölő bélyegzők alkalmazása mellett – készpénz bérmentesítést alkalmazzanak.

A portózás túl kis értéket eredményező kalkulációjának elkerülése érdekében a Magyar Posta két módszert alkalmazott: a portódíj kerekítését és a minimális portódíjat, melyek összege az időszakoktól függött. Jelen tanulmány csak a belföldi levél- és levelezőlap tarifákon kívül a nyomtatványok díjaival, portózásával foglalkozik, a külföldre menő vagy onnan jövő küldemények tematikájára egy következő cikkben tervezek visszatérni.

II. KEREKÍTÉS A HIPERINFLÁCIÓ BAN

A POSTA KEREKÍTÉSI SZABÁLYAI

A kerekítésen és mimumdíjon túlmenően, a portózás a postahivatalokban az adott időszakokban épp rendelkezésre álló legalacsonyabb névértékű portó bélyegektől is függött.

A kerekítés szabályait a díjszabályok nagyon eltérően közelítik meg, és szinte csak a nyomtatványok, illetve vonatkoznak, mely főként a pengőről az adópengőre (aP) való átszámítás kérdésének szabályozása kapcsán következő nyomon. Az adópengőt, mint elszámolási egységet 1946. január 1-jén vezették be és használata a hiperinfláció utolsó napján (1946. július 31-én) a pengővel együtt szűnt meg. Az átszámítási kulcsot naponta állapították meg. 1946. július 8-től az adópengő lett a tényleges valuta, korábban először csak az adókat később már a közüzemi számlákat is lehetett adópengővel közvetlenül kiegyenlíteni 1946. május 1. után, majd 1946. július 8-tól az adópengő használata vált kizárólagossá. Ugyanakkor szükséges volt az adópengő pengő napi átszámítási kulcsára is, hogy a díjakat a ténylegesen használt papírpénzként működő adópengőre át tudják számolni. Emiatt, a Magyar Posta 1946. július 12-től már csak adópengőben határozta meg a bélyegek névértékét és ezen keresztül a postai tarifákat és a továbbiakban pengő névértékű bélyegeket már

nem bocsátottak ki. Ugyanakkor a pengős bélyegek egészen 1946. június 30-ig, a millió pengős (mP), és milliárd pengős (mrdP) bélyegek 1946.07.12-ig, a billió pengős bélyegek (bP) pedig 1946. július 13-ig forgalomban maradtak.

Annyi bizonyos, hogy a hiperinfláció csúcspontján 1946. július 11-ig az aP/P konverziós árfolyam őrületes ütemben növekedett abban az időszakban, amikor a postai díjakat még pengőben állapították meg. A nyomtatványokon és a belföldi postai küldeményeken a postai tarfákat ezért elkerülhetetlenül kerekíteni kellett. Ráadásul a csomagfeladóvevényeken lerovandó okirati illetéket is adópengőben határozták meg, ami 1946. április 30-ig 100 aP, utána pedig 500 AP volt. Ezek pengőre átszámított összegek napok szerint változó összegeket jelentett. Ráadásul, a postai tarifákhoz képest ezek az illetékek kis összegük miatt a postai díjakhoz képest gyakorlatilag elhanyagolhatóak is voltak.

A hiperinfláció első időszakában 1945. október 24-től a postai tarifákat már csak pengőben fejezték ki, a fillért elhagyva. Azt kell feltételeznünk, hogy ettől a naptól kezdve a filléres portóbélyegek már nem voltak forgalomban, illetve mindent egy pengőre kerekítettek.

Végeztem egy statisztikai vizsgálatot a portós küldeményekből kiindulva, hogy milyen kerekítési szabályokat alkalmaztak a postai alkalmazottak, annak érdekben, hogy megállapítsák, mennyi portó díjat kell beszedni a címzettől. A továbbiakban e tapasztalataim eredményeit adom közre.

SZABÁY SZERINTI KEREKÍTÉS AZ 1. IDŐSZAKTÓL 7. IDŐSZAKIG (1945. MÁJUS 1. – 1946. FEBRUÁR 18.):

A kerekítés szabályai látszatra végtelenül egyszerűek voltak: 1,74 pengőnél lefelé, 1,75-től felfelé kellett kerekíteni. Vagy az 1,5-től felfelé, alatta lefelé kell kerekíteni. Az általam vizsgált esetek azonban a kerekítési szabályokat ténylegesen semmibe vették.

A portódíj számítás eredménye alapján keletkeztek hiány. Ezt kerekítették, majd büntető portó alkalmazása esetén kettővel megszorozták. Mivel a kivételek gyakoriak, ezekre is mutatok majd példákat.

Ha egy adott időszak alatt a portós ügyek többségének kerekítése azonos, megállapítható, hogy alkalmazásuk szabályszerű volt. A 7. periódusig ezt az összehasonlítást végeztem el, és elmondhatom, hogy a kerekítési számítások egy perióduson belül a pontosan egyeznek. Amíg elő nem kerülnek az erről szóló postai rendelkezések, a tapasztalt kerekítési gyakorlat addig is előírásszerű, szabályos kerekítésnek tekinthető. Ezeken kívül léteznek kényelmi kerekítések is, amelyeket cikk II.4 részében ismertet.

Szabályos kerekítés értelemszerűen csak akkor volt alkalmazható, ha a számított összeg nem egész pengőt eredményezett, például 4,80 pengő volt.

A portódíj-kalkuláció kerekítését vagy a feladó postahivatal alkalmazottja, vagy ha ezt elmulasztotta, akkor az elosztó (kézbesítési postahivatal) munkatársa végezte el. Az elsőből származó, kerekítetlen tartozás összegét ezután egyszerűen áthúzta, és egy másodikkal korrigálta.

Íme, a szabályos kerekítések listája (01- 06 ábra):

1. és 2. időszak (1945. május 1-től szeptember 15-ig): kerekítve a legközelebbi 10 fillérre

3. időszak: (1945. szeptember 16-tól október 31-ig): a legközelebbi 1 pengőre kerekítve

4. és 5. periódus (1945. november 1. és 1946. január 13.): kerekítve a legközelebbi 10 pengőre

6. és 7. periódus (1946. január 14-től február 28-ig): a legközelebbi 100 pengőre kerekítve

1. ábra. Csömörről 1945. június 27-én (1. időszak) Székesfehérvárra küldött 18-es levelezőlap 42 filléres bélyeg nélkül. A belföldi képeslap tarifája 60 f volt. A behajtandó összeg számítása 2x (60-18) = 84f, a díjhiány 42f, aminek a kétszerese 84f.

A csömöri felvevő postahivatal munkatársa a levelezőlapra T portódíj jelzés mellett „84”-et írt (amelyet részben fedeztek a behajtandó bélyegek). Az érkezés helyén, Székesfehérváron a 84 fillér behajtandó portódíjat nem 80 fillérre lefelé, hanem 90-re felfelé kerítették, amit ceruzával írták elő a levelezőlapon, lásd: "90 filler" (sic!) . Ennek megfelelő 30 és 60 filléres barna portó bélyegeket ragasztottak rá, és június 29-i bélyegzéssel értéktelenítették.

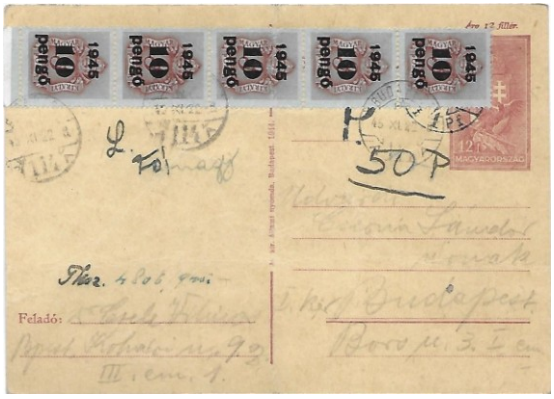
2. ábra. Szekszárdról 1945. szeptember 4-én, Budapesten feladott, 2,03 pengő levelezőlap az infláció 2. időszakában.

Mivel a két 18 filléres bélyeget 1945. augusztus 15-én már kivonták a forgalomból. A díjlerovás 203-36= 167 fillér. A PRT 105.037 / A.4 szerint a belföldi képeslap tarifája ekkor 2 pengő volt, így 33 fillér díjhiány keletkezett. A behajtandó portó számítása 2x33=66 fillér, felfelé kerekítve 70 fillér. Szekszárdon bekarikázták a már érvénytelen, szürke 18 filléres bélyegeket, és kézírással előjegyezték a portót: „70 fil”. Budapesten pedig ráragasztották a felülnyomással átértékelt 10/8, 20/4 és 40/18 filléres portóbélyegeket.

3. ábra. Helyi 18f díjjegyes levelezőlap 50f+1P=1,68P díjlerovással Budapestről 1945. szept. 30-án feladva (3. időszak).

A PRT 127.000/A.4 szerint helyi levelezőlap díja ekkor 4 pengő. A behajtandó portó számítása 2x (4-1,68) = 4,64 pengő, 5 pengőre kerekítve. A Budapest 2 érkezési postahivatalban október 9-én ragasztották rá és bélyegezték le az Állami Nyomdában ofszet-felülnyomással átértékelt 1P/10f és két 2P/60f portóbélyeget.

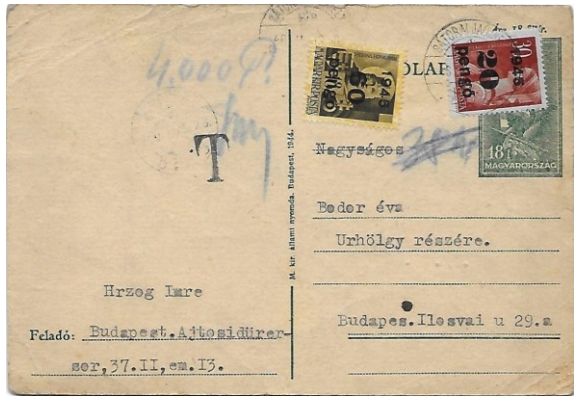
4. ábra. 1945. november 12-én Budapest 4 postahivatalból kiegészítő bérmentesítés nélkül feladott – akkor már díjlerovásra nem használható – díjjegyes levelezőlap (4. időszak).

A PRT 134.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 24P volt. A behajtandó összeg számítása 2x24 = 48P, felfelé kerekítve 50 pengő. A Budapest 4. postán 50 pengő pótlólag behajtandó összeget írtak elő, felette balra P portójelzéssel. A Budapest 114. érkezési postahivatalban ennek megfelelően 5 db 10P/3f értékjelzésű portóbélyeget ragasztottak a lapra november 22-én. Annak ellenére, hogy akkor már 50 pengő volt a postai díjszabás (5. tarifa), a hiány azonban még a 4. inflációs tarifaidőszakban keletkezett.

5. ábra. 5 50 P bérmentesítés nélkül feladott (a 18 filléres díjjegy már érvénytelen) helyi levelezőlap, Budapesten feladva 1945. december 4-én (5. időszak).

A PRT 138.000/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja ekkor 50P. A behajtandó összeg kék ceruzával, kézzel ráírt összegének számítása 2x(50-5,90P)=88,20P, a legközelebbi 10P-hez kerekítve „90P”. A beszedendő összeget portóbélyegek helyett a Budapest 62. érkezési posta december 5-i bélyegzése alatti, keretes piros gumibélyegzésbe beírt „90”-nel jelezték a kézbesítőnek.

6. ábra. Sátoraljaújhelyről 1946. február 17-én (7. időszak) 20P+60P=80P bélyeggel nem megfelelően felbélyegzett képeslap.

A PRT 204.800/A.4 szerint a távolsági levelezőlap díja 2.000 P. A behajtandó összeg számítása 2x (2.000-80) = 3.840P- Sátoraljaújhelyen T portódíj jelzést ütnek a levelezőlapra és kék ceruzával előjegyzik behajtásra a hiány összegét: 3840. Szignálva a levelezőlapot, a postai alkalmazott Budapesten február 22-én a „3840”-et ceruzával kétszer áthúzva, e helyett, egyben kerekítve is „4.000P”-t ír elő. A díjszámítás: 2.000-80=1.920P felfelé kerekítve 2.000P, majd 2x2.000=4.000P.

KEREKÍTÉS A 8. IDŐSZAKTÓL (1946. MÁRCIUS 1-TŐL JÚLIUS 31-IG)

Ennél a résznél nyilvánvalóan rendkívül kevés a példa a portódíj kerekítésére. Az általam ismert dokumentumokból csak annyit mondhatok, hogy:

13. időszak (1946. április 23-30.): a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve;
25. időszak (1946. július 12-17.): 5.000 adópengőre kerekítve (aP).

Azonban, további időszakokra is megpróbálhatjuk figyelembe venni a korábban történteket és az egyes postai díjak összegét, ami a 8-tól 12-ig tartó időszakokban (1946. március 1-től április 22-ig): a legközelebbi 1.000 pengőre kerekítve az alábbi lenne:

14. időszak (1946. május 1. és 9. között): a legközelebbi 100.000.000 pengőre kerekítve;
15. és 17. közötti időszak (1946. május 10. és 31. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000 pengőre (1 millió);
18. időszak (1946. június 1. és 10. között): kerekítve a legközelebbi 10.000.000 pengőre (10 millió);
19. időszak (1946. június 11-16.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000 pengőre (100 millió);
20. időszak (1946. június 17-23.): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000 pengőre (1 milliárd);
21. időszak (1946. június 24-30.): kerekítve a legközelebbi 10.000.000.000 pengőre (10 milliárd);
22. időszak (1946. július 1-től 3-ig): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000 pengőre (1 billió);
23. időszak (1946. július 4-7.): kerekítve a legközelebbi 100.000.000.000.000 pengőre (100 billió);
24. időszak (1946. július 8. és 11. között): kerekítve a legközelebbi 1.000.000.000.000.000 pengőre (1 kvadrillió);
26. időszak (1946. július 12-től 23-ig): 5000 aP vagy 10.000 aP-re kerekítve;
27. időszak (1946. július 24-31.): a legközelebbi 100.000 AP-re kerekítve.

Ezek a számok csak (valószínűsíthető) feltételezések. Remélem, hogy kedves olvasóim némelyike képes lesz majd olyan példákkal szolgálni, amelyek megerősítik vagy cáfolják ezeket (7. ábra).

7. ábra. Hiányosan felbélyegzett képe levelezőlap 50eP + 15eP =65eP (=65.000P) + betűs bélyegek további 2x TI.2 +Tlp.2 (=8 000P) Budapestről 1946. április 23-án (első 13 nap).

A PRT 220.600/4. szerint a helyi képeslap díja 200.000 P volt. A behajtandó összeg számítása 2x(200.000-65.000)=270.000 P, azonban a kézzel ráírt beszedendő összeget április 24-én "280.000" a T betűvel és szignálva. Megjegyzem előbb tévesen csak 80.000 került feltüntetésre, és ezt helyes-

bítve, csak később írták elé a 2-est. Itt is előbb a hiányt kerekítették: 200.000-65.000=135.000P a legközelebbi 10.000 pengőre kerekítve 140.000P, és ebből következik, hogy a behajtandó portó 2x140.000=280.000P.

KÉNYELMI KEREKÍTÉS

Kényelmi kerekítésnek[1] azt tekintem, amikor a szokásos számítástól eltérően a postahivatalban rendelkezésre álló portóbélyegek adta lehetőségek szerint portóztak. Ezen esetek előfordulása csekély, és nem tekinthetők téves számításnak. Sokkal valószínűbb, hogy egyes címleteinek hiányát jelzik az adott postahivatalban (8. és 9. ábra)

8. ábra. 1945. szeptember 11-én Ceglédről Irsára Bérmentesítés nélkül feladott távolsági levelezőlap (2. időszak).

A távolsági levelezőlap díja (PRT 105.037/A.4) 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(2-0,18) = 3,64 P. A lapon átértékelt 1P/10f, 2P/60f és 40f értékben egy kettévágott 80f/30f portóbélyegeket helyeznek el, szeptember 12-én az (Albert)irsai érkezési postahivatalban lebélyegezve.

E portóbélyegek összértéke 3,40P, pedig a 2. periódusában 3,64 P szabályos kerekítésének 3,60 vagy felfelé kerekítve 3,70 pengőnek kellett volna lennie. Ezeket a portó bélyegeket kényelmi okból használták, és így csak a lehetségesnél alacsonyabb összeget szedtek be a címzettől.

Ez az irsai postahivatalban minden bizonnyal a 60 fillérig terjedő portóbélyegek 1945. szeptember közepe táján fennálló hiányát tapasztalhatjuk. E bélyeghiány más postahivatalokban is fennállt, mert legalább egy másik levél is ismert felezett 80 filléressel. [2] A hajdúböszörményi postahivatalból származó szeptember 13-i bélyegzéssel. Ezek valószínűleg – az Athenaeum Nyomda 1945. június 1-én forgalomba hozott felülnyomásainak kifogytával – az Állami Nyomda felülnyomásos portó bélyegeinek megérkezése előtti napokban keletkeztek. Az új szállítmány megérkezéséig a filléres értékek hiányát valahogy kezelni kellett, például így, felezett bélyegek használatával.

9. ábra. 1945. október 20-án Balatonszemesről Budapestre küldött levelezőlap érvénytelen 18 filléres díjjeggyel (3. időszak)

[1] Lehetne „kényszer-kerekítésnek” is nevezni. A szerk.

[2] Dán János közlése.

A PRT 127.000/A.4 szerint a belföldi levelezőlap díja 6P, a díjlerovás viszont csak 4f+18f+8x20f=1.82P. A behajtandó összeg számítása 2x(6-1.82) =8,36P. 8P lenne az alapértelmezett kerekítés, amit kézzel írtak a Balatonszemesen a 18f-os postabélyeg mellé.

Budapesten a kézzel írt portódíjat október 24-én 10–re javították és egy felülnyomott 10P/3f portóbélyeget használták fel, ami a szeptember 28-án kiadott portósor legkisebb értéke, ami nem a 8,36 pengő legközelebbi egy pengőre történő szabályos kerekítése.

Magyarázata az, hogy az e postán levő legkisebb névértékű portóbélyeg a 10 pengős volt, ezért kényelmi okból használták a levelezőlapon.

III. MINIMÁLIS PORTÓDÍJ A HIPERINFLÁCIÓ ALATT

A „minimális portódíj” elve az, hogy a címzett által fizetendő összeg nem lehet kevesebb, mint a rendelkezésre álló legkisebb bélyegcímlet.

A Posta tehát a számított díjhoz képest többet képes csak beszedni. A hiperinfláció során ennek a minimumnak az összege az időszaktól függő, amit a postai szabályzatok rendszeresen közzétesznek.

A BELFÖLDI POSTAI PORTÓ MINIMÁLIS ÖSSZEGE, 2-27. IDŐSZAK

Mivel a Postai Rendeletek Tára (PRT) első száma1945. június 9-én jelent csak meg, nem tudjuk mi vonatkozott az 1. inflációs díjszabásra (1945. május 1. és július 1. között), de kitérek rájuk a III-4 részben.

A többi időszakra vonatkozóan az összegek ismertek. Jelezni kell azonban, hogy bizonyos időszakokra(9-től 13-ig) a minimális portóköltséget nem volt szabályozták.

Lásd az alábbi táblázatban:

időszak	összeg	időszak	összeg	időszak	összeg
		10	Nincs szabályozva	19	800 mP
2	40f	11	Nincs szabályozva	20	4 mrdP
3	1P	12	Nincs szabályozva	21	80 nrdP
4	10P	13	Nincs szabályozva	22	8 bP
5	20P	14	400,000P	23	400 bP
6	100P	15	2,000,000P	24	20,000 bP
7	500P	16	8 mP	25	5,000 aP (adópengő)
8	3,000P	17	24 mP	26	25,000aP
9	Nincs szabályozva	18	80 mP	27	100,000aP

PORTÓZÁS PONTOSAN A MINIMUM DÍJ ÖSSZEGÉVEL

Íme, kezdetnek néhány olyan küldemény, amelynek a behajtandó összeg pontosan a minimális portódíjat tartalmazza (10.-13. ábra).

10. ábra. Díjhiányos levelezőlap, 1945. július 3-án Gyöngyösről Budapestre. (2. időszak)

A PRT 105.037/A.4 szerint a távolsági képeslap díja 2P. A behajtandó összeg számítása 2x(200f-180f) = 40f. Gyöngyösön kézzel írt "40fil" portódíj előjegyezve, Budapest 62. postán 40f/12f felülnyomott portóbélyeggel beszedésre előkészítve. 40f épp a minimális portódíj a 2. időszakban.

11. ábra. Hivatalos hajtogatott nyomtatvány.

Egyházi hivatalok közötti levelezés – Magyarszékről Mecsekjánosiba, 1945. augusztus 1-jén (2. időszak) a címzett által fizetendő díjjal. Lásd baloldalt alul: „Hivatalból portóköteles"

A PRT 105.037/A.4 szerint a nyomtatvány díja 40f. A feladási helyen, Magyarszéken kézzel írják elő a portót „T 40". A „Hivatalból portóköteles" küldeménynél ugyanis nem kétszeres, hanem egyszeres portószámítás volt alkalmazandó, ami jelen esetben szintén megfelel a minimum portódíjnak. A 4 db felülnyomott 10f /2filléres esedékes bélyeget 1945. augusztus 1-jén helyezték rá augusztus 4-én, Komlón (Mecsekjánosi melletti posta).

12. ábra. 1946. július 10-én feladott levelezőlap Budapestről Karcagra 200 milpengő (200.000.000P) díjlerovással (18. időszak).

A PRT 231.500/4 szerint a belföldi távolsági levelezőlap díja 240mP. A behajtandó összeg számítása 2x (240-200) = 80mP, ami a minimális portódíj ebben az időszakban. Budapesten kézzel írva "T.80mil.", (2 x 80 helyett 200mP) portó beszedve. A küldeményt Karcag megjegyzés és portóbélyeg alkalmazása nélkül kézbesítette.

13. ábra. Helyi nyomtatvány Budapesten feladva 1946. július 1-én (a 22.időszak első napja.(A nyomtatvány említése kézzel írva a kutatási szelvény alatt és a boríték nyitott)

A PRT 237.500/4 szerint a tarifa 20g-ig 8 billió pengő (8.000,000 mP). A 20.000 mP + 30.000 mP = 50.000 mP= 80.000 mP díjlerovás ehhez képest elhanyagolható, ezért a portót teljes tarifára kerekítve írták elő: 8bP–50.000 mP= 8 bP. A beszedendő összeget kézírással, piros gumibélyegzős keretbe írták: "8 billiárd". 8bP (=8.000.000.000.000P) ami a minimális viteldíj a 22-es időszakra. Vagyis a felfelé kerekítés a legkisebb tarifára történt.

PÉLDÁK A BEHAJTANDÓ ÖSSZEG MINIMUM PORTÓDIJRA EMELÉSÉRE

A behajtandó portódíj minimumának az a funkciója, hogy a postai alkalmazott a meglévő legkisebb összegű portó bélyeggel tudjon portózni. Vagyis, ha a számított portódíj alacsonyabb volt, mint a legkisebb portó bélyeg névértéke, akkor a minimumot alkalmazták (14. és 15. ábra).

14. ábra. Budapestről 1945. augusztus 11-én feladott díjhiányos helyi levelezőlap (2. periódus).

A PRT 105.037/A.4 szerint a helyi levelezőlap díja 1,60 P. A bélyegek felragasztásával történt díjlerovás összértéke 4x30f+10f+20f=1,50P. A behajtandó összeg számítása 2x(160-150)=20f. A 20f azonban kisebb, mint a 2. időszakban rendelkezésre álló legkisebb címletű portóbélyeg értéke, így 40 fillérrel portóztak. A „40”-et kézzel írták elő, és a portó behajtását a kézbesítő számára 40f/18f átértékelt portóbélyeg felragasztásával és augusztus 12-i lebélyegzésével készítették elő.

15. ábra. 18f+2x20f+30f+2x60f+2x1P+2P=6,08P értékű képeslap (12f értéktelen) a postai forgalomból 1945. augusztus 18-án kivont 18f postai bélyeggel, Budapestről 1945. október 5-én (3. periódus) Szegedre küldve.

A PRT 127.000 / A.4 szerint a belföldi képeslap díja 6P. A behajtandó összeg számítása 2x (6-(6,08-0,18=5,90)=20f, ami alacsonyabb, mint a 3. periódusra vonatkozó 1P minimális portóösszeg, ezért azt erre „kerekítették”. Az "1 P" zöld ceruzával a feladóhely szerinti Budapesti 119. postahivatalban előírták ugyan, de az összeget Szegeden láthatóan nem szedték be.

AZ 1. PERIÓDUS:

Postai szabályzatban talált utalások híján, a minimum portódíj alkalmazásáról csak a hasonló küldemények felkutatása mutathatja meg valóságot. Miután több ilyen dokumentumot is láttam, vállalom annak megerősítését, hogy az 1. időszakban valóban létezett egy minimálisan felszámítandó és beszedendő 20 filléres portódíj. Az alábbi két levélen is 20f portódíjat látunk, habár a portószámítás ennél alacsonyabb összeget eredményez (16. és 17. ábra).

16. ábra. 1945. május 1-jén (az 1. periódus első napja) Budapest 4-ről küldött ,5f bélyeg + 4f gépi bélyegzés= 9f alulbérmentesített helyi nyomtatvány.

A helyi nyomtatvány díja 10 fillér. A behajtandó összeg számítása 2x(10-9)=2f. Május 4-én a 741 postahivatalban egy 20f-os barna portóbélyeget ragasztottak fel, ám a címzett ismeretlen volt a feltüntetett címen (Ismeretlen / INCONNU). Miután kiderítették a címzett új címét (a „címzett ismeretlen” címke érvényteléssel látható) a 741 postahivatalban több mint két hónappal később, július 7-i bélyegzéssel látták el, majd a kézbesítő az előjegyzett portódíjat beszedte.

17. ábra. 2x18f+2x30f=96f bélyeggel ellátott díjhiányos távolsági levél 1945. június 9-én Budapestről Debrecenbe küldve. (1. időszak)

Az első súlyfokozatú belföldi levél díja 1P. A behajtandó összeg számítása 2x(100-96)=8f. A portó előírás összeg azonban 20 fillér, amit kék ceruzával,kézzel írtak a P portójelzés mellé. A portódíjat azonban a debreceni postán már nem szedték be.

Az a tény, hogy a 20f-os portódíj kézzel van megadva, bizonyítja, hogy nem kényelmi okokból alkalmazták. hanem például az adott helyen feltehetően rendelkezésre álló portóbélyeg használatának javaslása céljából. Ez egy postai rendelkezésből adódhat, amit azonban még meg kéne találni.

IV. KÖVETKEZTETÉSEK

Maradt egy esetem, ahol a címzett által fizetendő hivatalos nyomtatvány díjszabása, az 1. időszakban, ami a 20 g után 10 fillér lett volna, de a portódíj csak a minimum 20 fillér lehetett volna. Vajon ki nyert ezen?

Látható, hogy a hiperinfláció alatti esedékes összeg megállapításához időnként kerekítési számításokkal, folyamatosan változó szabályok mellett kellett zsonglőrködni. E számítások feladatával és a mindenkori korlátok szerint olykor szükséges döntéshozatallal a posta dolgozóinak kellett megbirkózniuk. A magyar hiperinflációnak a portózás is egyik érdekes szempontja, amelynek tanulmányozása a korszak összetettségének jobb megértését eredményezheti.

IRODALOM

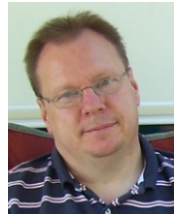
«Az 1945-1946-os magyar hiperinfláció» Robert Morgan en 2003, 15-18. oldal, 91-93. oldal, 146. oldal

PRT 1945 és 1946

Információk és szkennelések más gyűjtőktől.

Saját tanulmányok és postai küldemények a szerző gyűjteményéből.

PESTI TARIFA – 1945 MÁRCIUS 2. – ÁPRILIS 30.

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

A hadműveleti időszak és azon belül Budapesten az ostrom után az újraindult postaforgalom, annak emelt tarifája mindig az egyik kedvenc és kiemelt kutatási és gyűjtési területem volt.

Ezt a cikket legalább 15 éve írom, mivel olyan tanulmányt akartam írni a témáról, amely források felhasználásával készült és tényeket tartalmaz nem feltételezéseket és hipotéziseket.

Leginkább az információk hiánya hátráltatta a munkát, ez az óta sem változott sokat, csupán az eltelt idő alatt megtalált források növekvő száma lendítette előre a munkát. Több változatban megírtam már, de ez idáig még egyik változat sem jelent meg. Az újabb és újabb források ismeretében mindig át-, illetve újra írtam, hogy napra kész legyen. Talán mostanra tartalmaz annyi új, eddig ismeretlen információt, ami talán már feljogosít arra, hogy megosszam ezeket az adatokat a gyűjtőkkel, ezzel is pontosítva és javítva az időközben megjelent téves információkat és következtetéseket. Ezek a téves információk sokszor pont a források hiányából keletkeztek.

FORRÁSOK

Az információkat úgy kellett összegyűjteni morzsánkként, mert a fellelhető szakirodalomban sokszor egy 4-500 oldalas tanulmányban jó, ha egy mondat foglalkozott a postával. A kutatás során, a teljesebb kép érdekében, átnéztem az adott időszakban Budapesten megjelent összes napilapot, postával kapcsolatos hírek után kutatva. Ezek a Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok voltak, amelyekben sikerült pár érdekes és ez idáig nem publikált tényt találni.

A legnagyobb áttörést a Postamúzeum könyvtárában pár éve megtalált kézirat jelentette. Ezt a kéziratot egy szerencsés véletlennek köszönhetem. Egy nem postatörténettel foglalkozó cikk olvasása közben akadt meg a szemem a lábjegyzeten, ahol a szerző egy kéziratra hivatkozott. A feltalálási helyét nem jelezte csak a mű címét és szerzőit. Kutatásba kezdtem a kézirat után és szerencsém volt, mert megtaláltam a Postamúzeum könyvtárában. Hangsúlyozom, hogy kéziratról van szó, amely egy példányban létezik, nem készült belőle sokszorosítás és könyvként sem adták ki. Ez idáig senki sem használta forrásmunkának a kéziratot, kivéve azt az egy cikkben szereplő hivatkozást. Tehát szegény kézirat méltatlanul elfeledve hevert a könyvtárban, pedig páratlan forrása a Budapesttel kapcsolatos ostrom utáni postatörténeti kutatáshoz. Eddig nem ismert és publikált történések vannak dokumentálva hiteles forrásból, mert a kézirat két szerzője tevékenyen részt vett az eseményekben.

A kézirat felszabadulásunk 25. évfordulójára készült (1970.), egyfajta visszaemlékezés, amelyet a két író feltételezhetően felkérésre írt meg, ennek ellenére kiadásra nem került, amelynek oka ismeretlen. Olvasva a kéziratot többször megjelenik benne bizonyos kritika az akkori postai vezetők felé, hogy nem jutalmazzák eléggé az újjáépítés-

ben részt vett postások akkori munkáját. Lehet ez volt az oka, hogy nem jelent meg végül a mű nyomtatásban.

253 gépelt oldal egybekötve, beragasztott eredeti fotókkal, kifogástalan, szinte olvasatlan állapotban. Valószínű ezt a példányt adták be elfogadásra. Több példány a könyvtárban nincs és nem is tudnak más példányokról. Feltehetően a szerzőknek szintén megvolt így egybekötve.

A kézirat a posta első három évével foglalkozik a felszabadulás után. Címe: "Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948".

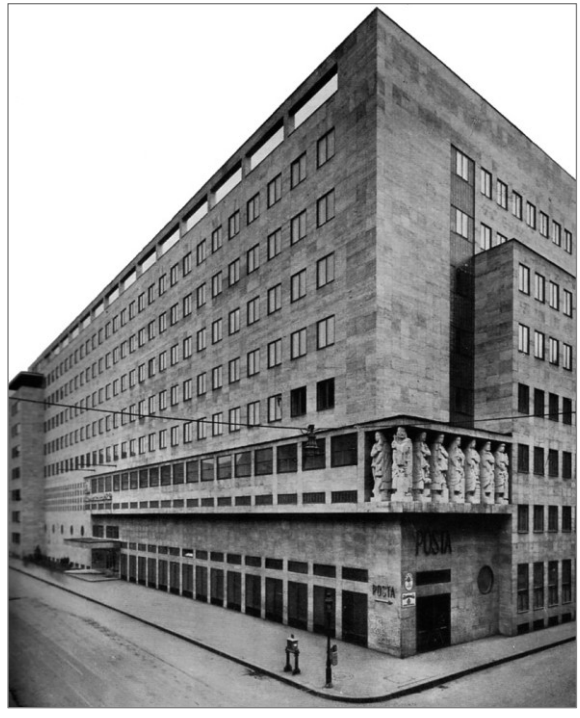
Dr. Pázmány Ödön (postaigazgató) írta a pesti oldal történetét. Pázmány az ostromot a Benczúr utcai Postás Kari Egyesületek Szövetségének székházában, annak óvóhelyén vészelte át sok más pesti és vidéki postással együtt. Ma a Postamúzeum épülete. Ő szerkesztette „A m. kir. posta szervezete és igazgatása" című könyvet a háború előtt és a „Posta kézikönyve" című kiadványt a háború után. Pázmány volt a felelős szerkesztője a „Magyar posta" című havi folyóiratnak a háború előtt és alatt.

Dr. Tarnai Albert (postasegédtitkár majd postafőigazgató) írta meg a budai oldalon történteket. Sajnos róla nem sikerült több adatot találnom.

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL PESTEN? 1945. JANUÁR - MÁJUS

Január 15-én jelent meg az első orosz katona a Benczúr utcai székház kertjében, tehát ezen a napon szabadultak fel a Beszúr utcai óvóhelyen lévő postások. Mivel itt nagy élelmiszerkészlet volt felhalmozva, így viszonylag jó körülmények között, napi háromszori étkezést biztosítva tudták az ostromot túlélni, ami akkor fejedelmi ellátás volt.

Január 22-én tudnak először a Benczúr utcából a Dob utcai igazgatósághoz átlopakodni. Itt az óvóhelyen szintén találnak postásokat, akikkel rögtön megalakítják ott az óvóhelyen a Magyar Posta Munkabizottságát. Majd az épületben egy viszonylag éppen maradt irodát elfoglalnak a bizottságnak.

1. A Dob utcai posta igazgatóság épülete 1939 évben
forrás: internet

Január 23-án bejelentették a Kun utcai Tűzoltó laktanyában lévő orosz városparancsnoknak,

Csernyisov vezérőrnagynak, hogy a Magyar Posta megkezdte működését Pesten. A városparancsnok nagyon örült és engedélyezte a posta működését, majd rögtön kért magának egy telepes rádiót. Persze ez még nem a tényleges munka megkezdését jelentette, hanem a dolgozók összegyűjtését, a károk felmérését, a postai épületek, hivatalok rendbe hozását, a postai eszközök összegyűjtését és pótlását, valamint a megmaradt eszközök számbavételét és átcsoportosítását.

Január 24-én a munkára jelentkező postásokat fogadták, a vezérigazgatóságon és igazgatóságon dolgozókat ott marasztalták, míg a hivatalokban dolgozókat saját postahivatalaikba tovább irányították. Megkezdik a romok eltakarítását a Dob utcai épületben. A Munkabizottság megfogalmazza az 1. és 2. körrendeletét.

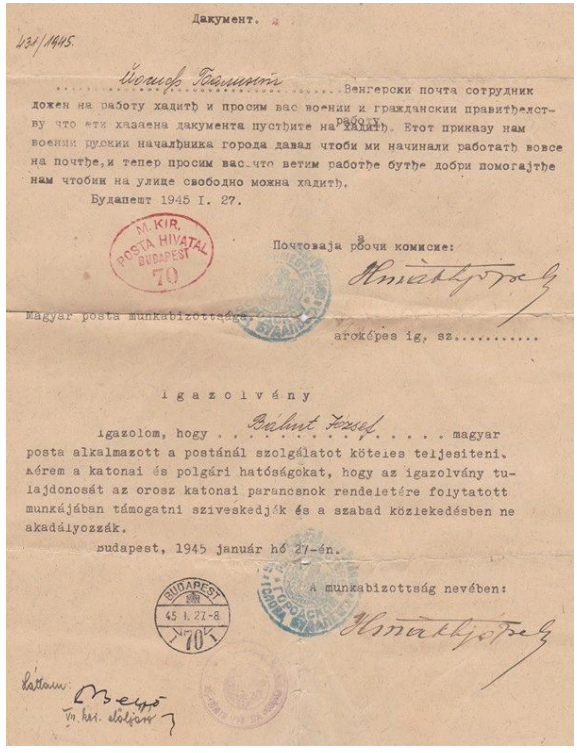
Az 1. számú körrendelet kezdő sorai: "Budapest katonai parancsnokának 1. számú parancsa szerint: 1. Minden hatóság folytassa kötelessége teljesítését"

A 2. Körrendelet 3/f pontja: "a helyi és környéki levélposta forgalom minél előbb való megkezdésére előkészület /levélszekrények felderítése, levélgyűjtési, szétosztási és kézbesítési eszközök és berendezések rendbe hozása stb./.

4. pont: a szolgálati idő a körülmények miatt 9-13 óráig tart.

Január 25. Megjelenik a munkabizottság 3. 4. és 5. körrendelete. P/5/Mb/1945.sz. körrendelet intézkedett a postahivataloknál fekvő postai küldemények biztonságba helyezéséről, s ezzel kapcsolatban felülvizsgáltattak és zároltattak a postai szerveknél talált értékküldemények és pénzkészletek.

Ellátták a dolgozókat szabad mozgást biztosító kétnyelvű igazolványokkal.

Дакумент.

Igazolvány

Budapest, 1945 január hó 27-én.

A munkabizottság nevében:

2. 1945. január 27-én a Budapest 70. számú postahivatal dolgozójának a Magyar Posta Munkabizottsága által kiállított kétnyelvű igazolványa (Littvay László gyűjteménye)

Felmérték a postahivatalok állapotát és erről jelentést kapott a Munkabizottság.

Bp. 4 Főposta: Legnagyobbrészt teljesen használhatatlan, romokban hever. Utalványfelvételi rész civil forgalom ellátására alkalmas. Főpénztár ép.

Bp. 62 sz. postahivatal: Általában nem ment tönkre. A berendezés súlyos fosztogatás nyomait viseli. Alagsori nyomtatvány raktár kiégett.

Bp. 70 sz. postahivatal (csomag kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Teljesen kifosztva. A raktározott csomagokat mind elvitték. Az épületben román katonaság táborozik.

Bp. 72 sz. postahivatal: Teljesen ablaktalan, de nagyobb károkat nem szenvedett. Tantermében kisebb forgalom bonyolítható.

BP. 741 sz. postahivatal (levél kézbesítő hivatal, VII. Verseny u. 3.): Nem szenvedett komolyabb kárt, bár ablaka nincs. Kisebb forgalom a fiókbérlők termében folytatható.

Értékcikk raktár (VI. Váczi út 17.): Pár napon belül rendbe hozható. A jól elzárt értékcikk készletet nagyobb kár nem érte.

Tehát a teljes értékcikk állomány megmaradt, amit az értékcikk raktárban tároltak, így a pesti forgalomban nem beszélhetünk bélyeghiányról.

A helyreállítási munkálatok és egyéb költségek fedezésére a munkabizottság ellátmány pénztár felállítására utasította a budapesti postaigazgatóságot és a távíró és távbeszélő igazgatóság vezetőit. Erre a célra 1 – 1 millió pengőt különítettek el.

3. Utalványfelvételi terem közönségtere a Bp. 4 Főpostán. Itt kezdődik meg a levelek felvétele az ostrom után, mert a Főposta többi helysége még nem volt alkalmas az ügyfélforgalom lebonyolítására. (Postamúzeum)

Január 27. A VII. kerületi elöljáróság, naponta 100 adag ebédet biztosít a Dob utcai postásoknak ettől a naptól kezdve. (Ne felejtsük, éhínség van a városban.)

Január 29-én szovjet kapuőrséget kap a Dob utcai épület. Ezt egy cirill betűs írógépen megírt kérvénnyel intézték el. Az írógépet még Kárpátalja visszacsatolása után vásárolta az igazgatóság. Másnap megjelent a területileg illetékes szovjet katonai parancsnok, őrséglátogatás címén és a cirill betűs írógép után érdeklődött. Mikor megmutatták neki az írógépet, megsimogatta azt, majd az aktatáskájába helyezte. Udvariasan elköszönt és megígérte, hogy szívesen segít a jövőben is.

Január 31. Katonai őrséget kapnak a postai szervek és a postahivatalok.

Január 31-től az orosz városparancsnok a moszkvai időszámítást akarta bevezetni Pesten. Ezt bejelentették, de szerencsére nem vezették be.

Február 2-án elkészül a távbeszélő összeköttetés a Kun utcai Tűzoltó laktanya (szovjet városparancsnokság) és a polgármesteri hivatal között.

Február 4-én elindul az első személyvonat Budapest Nyugati pályaudvar és Szolnok között. A szerelvény 25 kocsiból állt, 1123 ülőhellyel. A szerelvényen 1825 utas utazott.

Február 5-én Nyugati pályaudvarból Vácra indult az első személyvonat.

Február 6. Pestszentlőrinc 1 postahivatal levélzárlatot indít Debrecenbe.

Pesten megnyílik az első mozi.

Február 7. Szabadság újság, hirdetés: "Romániába indulok holnap. Postát (belföldit is) iratbeszerzést, egyéb megbízást vállalok." Nagyon sokan vittek zsebben postát, mivel a postaforgalom még nagyon kezdetleges volt.

Február 8-án 27 fővel megalakul a Budapesti Postaigazgatóság, ekkor még Budán harcok folynak.

Ezen a napon Pestről három postás kézbesítő kigyalogol Pestszentlőrinc 1 postahivatalhoz, mert a hivatal már kapott levélzárlatot a Tiszántúlról. Visszafelé már egy szovjet katonai dzsipen hozták be Pest központjába az első levélzárlatot. A beérkezett leveleket napokon belül kézbesítették a lehetőségek szerint. Az első kézbesített levél Szegedről érkezett Pestre.

Elindul az első villamos az 55-ös vonalán, Újpest – Angyalföld, Forgács u. útvonalon.

Február 10. A Népszabadság cikke szerint Pestszenterzsébet 1. számú postahivatalhoz ekkor érkezett az első postajárat Soroksáron keresztül. A postajáratok ettől kezdve rendszeresen érkeznek. A beérkezett küldemények azonnal, kézbesítésre kerülnek. A hivatalnál feladott küldemények a beosztott alkalmi küldöncök útján jutnak el a szomszédos városokba és a Budapest 62 számú postahivatalba. A Nyugati pályaudvar mellett lévő Bp. 62 sz. postahivatal már ekkor postazárlatokat kap.

Február 11. Futár érkezett Miskolcról, aki beszámolt a miskolci helyzetről és az újjáépítés ottani állapotáról. A futár elsődleges feladata a Postások Szakszervezetének szervezéséhez kapcsolódó iratok és irányelvek átvétele volt, nem a postai kapcsolatfelvétel, így postai zárlatot nem hozott és nem vitt magával.

Február 12. Az ostrom alatt a levélszekrényeket nem ürítették, ezért intézkedés történt ennek pótlására. Az intézkedés tartalmazta a következőket: A küldeményeket helyezzék biztonságba, bélyegezzék le, *a díjhiányokkal ne foglalkozzanak*. Majd szervezzenek levélkihordó csoportokat, hogy a hivatalokban visszamaradt és a levélszekrényekből begyűjtött küldeményeket kézbesítsék ki. A Pesten feladott, de nem továbbítható küldeményeket, amennyiben lehetséges, kézbesítsék vissza a feladónak.

4. Erzsébet körút 1945-ben, a háttérben jobb oldalt jól látszik egy az ostromot túlélt postaláda a járda szélén. Forrás: Fortepan / 32045

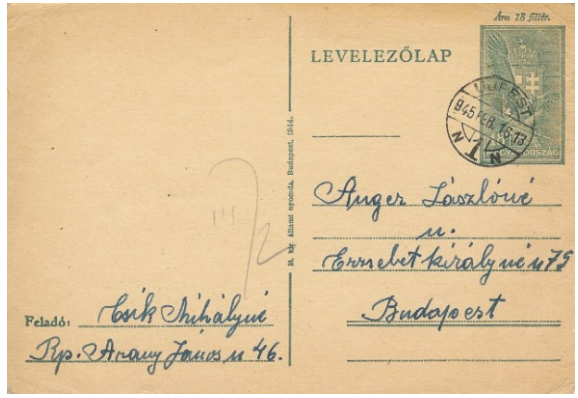
Február 13. Megindul pesten a postaforgalom egyes postahivataloknál. Némely postahivatal már a hivatalos megnyitás előtt (március 2.) öntevékenyen elkezdte működését, a küldemények felvételét, a levélszekrények ürítését és a kézbesítést, zárlatok indítását és fogadását.

A Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt, az Államrendőrség és a Főpolgármesteri hivatal meghatározta, hogy mely szervekkel akar levélforgalmat bonyolítani. Ezt a korlátozott levélforgalmat azonnal megszervezik.

Február 14. Bp.-Debrecen és Debrecen-Bp. viszonylatban futárpostát indítanak, amelyet a Budapest – Szolnok vonalon közlekedő 628. számú vonattal szállítanak, amelynek csatlakozása van a Szolnok – Debrecen vonalon közlekedő vonathoz. A 628. számú járat minden páros napon indult és vitte a futárpostát, tehát február 14-, 16-, 20-, 22-, 24-, 26- és 28-án. Február 18-án a vonat nem közlekedett. A futár jelentéséből tudható, hogy az első futárpostai járat igen viszontagságos volt. A vonat február 14-én éjfél után indult a Nyugati pályaudvarról. Február 17-én 18:30-kor érkezett meg Debrecenbe. Debrecenben este 7 óra után már kijárási tilalom volt, így a futár csak másnap 18-án tudott jelentkezni a kormány futárirodáján. Debrecenből 19-én 21:40-kor tudott elindulni a vonattal és 22-én reggel 9 óra körül érkezett vissza Budapestre. A futárposta a Magyar Nemzeti kormánynak szóló, illetve a kormánytól eredő hivatalos levelezést díjmentesen szállította. Az elküldendő és az érkezett levelezést Bp. 62 számú postahivatal küldönce naponta összegyűjti, illetve kézbesíti. A futár átlagosan naponta 10-15 levelet, valamint az orosz katonai parancsnokságtól 1 - 1 köteg újságot szokott Debrecenbe szállítani. Ebben a viszonylatban más postai összeköttetés ez idő szerint nem volt. A futárszolgálat egészen március végéig működött, április elején a kormány Budapestre költözött.

Február 16-án hajnalban megérkezett Budapestre az első szabályosan feladott és kézbesített távirat. A táviratot Kisújszállás polgármestere küldte Budapest polgármesterének. Közölte, hogy február 11-én 14 vagon élelmiszer indult el Kisújszállásról Budapest éhező lakosságának.

Újpest 1 sz. postahivatal ezen a napon már küldeményeket vesz fel és továbbít.

5. 1945. február 16-án Újpestről Budapestre feladott levelezőlap, valószínű március 2. után kézbesítve.

Február 17. Budapest 62 postahivatal levélzárlatot indít Pilis helyiségbe, amely 20-a körül megérkezik, majd 22-én Pilis tovább indítja Albert-Irsa postahivatalnak.

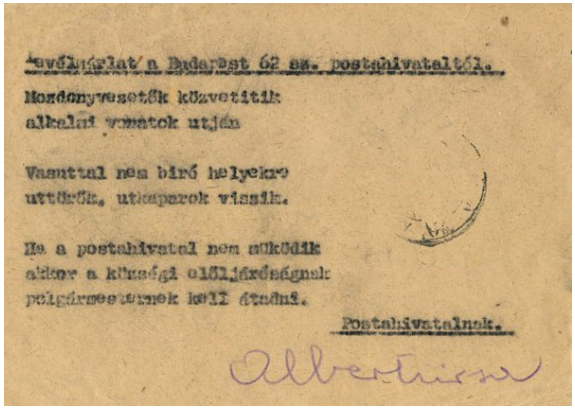
A Szabadság újságban megjelent egy hirdetés: ifj. Kovács Kálmán jan. 21-én postaszolgálatra jelentkezés közben eltűnt. Értesítést aggódó felesége és gyermekei kérnek.

Szerencsétlen postás már valószínű egy transzportban várta, hogy elszállítsák egy magyarországi hadifogolytáborba, majd a Szovjetunióba. A megszálló hadsereg az utcán fogdosta össze az embereket, hogy a hadifogoly kvótát teljesíteni tudják. Mindenkit, aki egyenruhában volt, azt előszeretettel szedték össze. Az oroszoknak az egyenruha volt a lényeg, nem tudták megkülönböztetni a katonai egyenruhát a postástól. Ezen sajnos a kétnyelvű igazolvány sem sokat segített. Így került sok postás a transzportba, őket később a szakember hiány miatt, igyekeztek kiszabadítani a minisztérium és a párt emberei, több-kevesebb sikerrel. De nem kerülték el a sorsukat a rendőrök, a kalauzok (BESzKRt.), tűzoltók, utcaseprők és más egyenruhások sem.

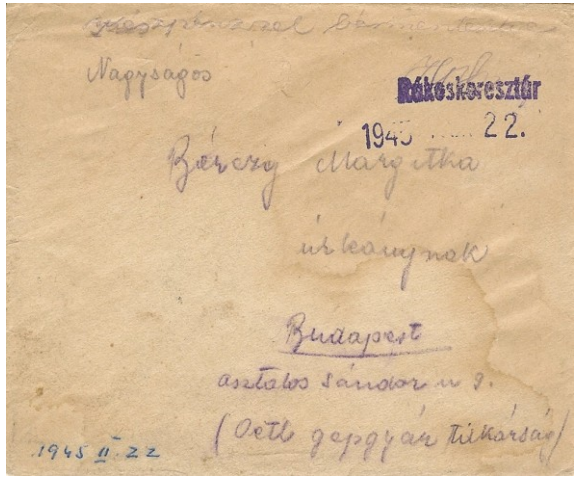
Ezen a napon indult a Keleti pályaudvarról Gödöllőre az első személyvonat.

Február 20. Az első busz megkezdi munkáját a pesti oldalon.

Február 22. Kispest és Rákoskeresztúr postahivatalok már dolgoznak.

Levélzárlat a Budapest 62 sz. postahivataltól.
Hozdonyvesetők közvetitik
alkalmi vonatok utján
Vasuttal nem biró helyekre
utitörők, utcaseprok visnik.
Ha a postahivatal nem működik
akkor a községi elöljáróságnak
polgármesternek kell átadni.
Postahivatalnak.
Albertirsa

6. Levélzárlat a Budapest 62 számú postahivataltól Albertirsára. A bélyegző sajnos olvashatatlan, de feltételezhetően 1945 februárban indított zárlat, mivel ezt a levélzárlati fedőlapot még írógéppel írták. A későbbi levélzárlatokhoz már nyomdai úton készült fedőlapokat használtak.

Nagyságos
Rákoskeresztúr
1945 ..... 22.
Bárczy Margitka
úrleánynak
Budapest
asztalos sándor u. 9.
1945 II. 22

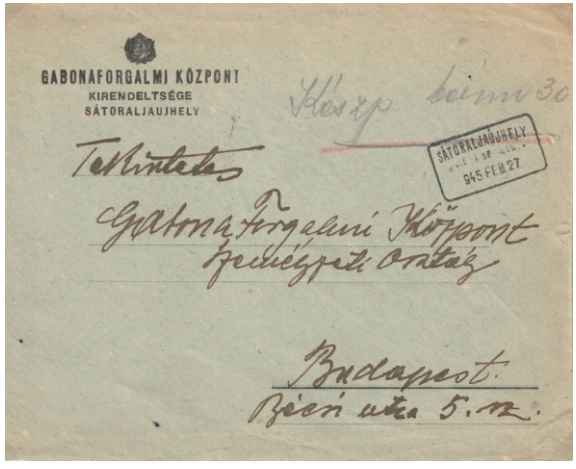
7. 1945. február 22-én Rákoskeresztúrról Budapestre feladott levél, Rákoskeresztúri ideiglenes gumibélyegzővel.

Február 26. A Posta-vezérigazgatóság arról értesíti a Budapesti igazgatóságot, hogy "a főváros orosz katonai parancsnokságától nyert engedély alapján … a Budapestre érkezett és ezentúl oda érkező levélzárlatokban lévő leveleket a címzetteknek kézbesíthesse." (Bp. 1. lvt. Bp. PI Nr. 149./1945.)

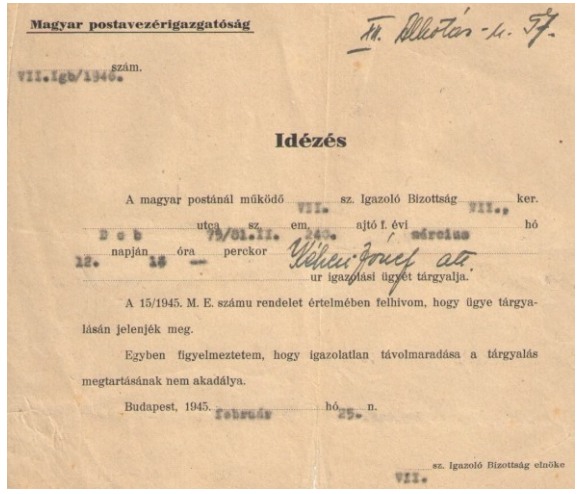

Fortepan / Vörös Hadsereg / 210526

8. Ostromot túlélő postaláda a József körút és Baross utca sarkán 1945 évben

9. 1945. február 27-én Sátoraljaújhelyről Budapestre feladott boríték. A díjhiány ellenére nem portózták.

Magyar postavezérigazgatóság

VII.Igb/1945. szám.

Idézés

A magyar postánál működő VII. sz. Igazoló Bizottság VII. ker. utca sz. em. ajtó I. évi március hó Dob 79/01.II. napján 12. 15 óra perckor Vékei József ur igazolási ügyét tárgyalja.

A 15/1945. M. E. számu rendelet értelmében felhivom, hogy ügye tárgyalásán jelenjék meg.

Egyben figyelmeztetem, hogy igazolatlan távolmaradása a tárgyalás megtartásának nem akadálya.

Budapest, 1945. február hó 25. n.

VII. sz. Igazoló Bizottság elnöke

10. Az igazoló bizottságok hamar megkezdték a működésüket a postánál. Egy idézés 1945. február 25-i dátummal.

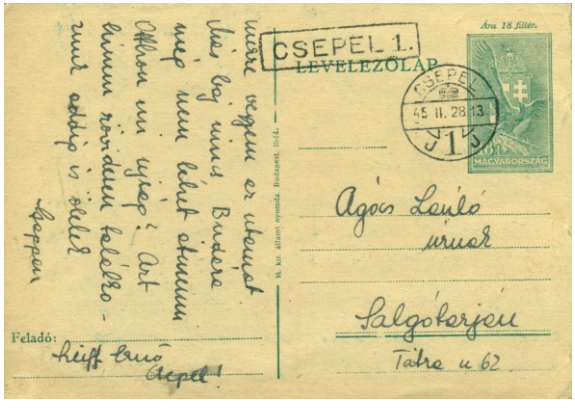
Február 27. Ettől a naptól kezdve Pécsett már felvesznek Budapestre címzett közönséges leveleket és továbbítják is azokat.

Ezen a napon indult az első vonat Budapestről Miskolcra, másnap megérkezett a szerelvény a Tiszai pályaudvarra.

Február 28. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara felterjesztéssel fordult a Kereskedelmi Minisztériumhoz, hogy vezessék be a levélpostai klíring rendszert. Ez a rendszer évekkel azelőtt már érvényben volt és nagyon jól és hatékonyan működött. A lényege, hogy az ipari és kereskedelmi vállalatok, kiknek nagyobb levélforgalma van, a levelezésüket naponta egy központi postahivatalba viszik be, ahol a címzettek szerinti szétosztás történik. Ugyanakkor a nekik címzett postát rögtön át is vehetik. Így a kézbesítés és postára szállítás gondját levennék a postáról. További információ hiányában nem tudható, hogy ez a levélpostai klíring rendszer elindult-e.

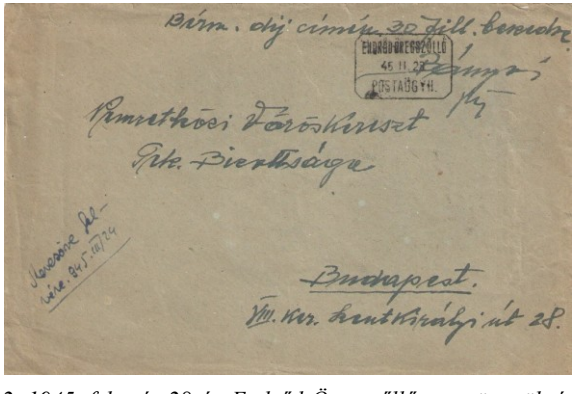
Ezen a napon kezdi meg a működését a Csepel 1 számú postahivatal.

Február végén új szovjet városparancsnokot kapott Budapest, Zamercev vezérőrnagy személyében. 1948-ig töltötte be ezt a posztot.

Pukler Antal gyűjteménye

11. 1945. február 28-án Csepel 1 számú postahivatalban Salgótarjánba feladott levelezőlap

12. 1945. február 28-án Endrőd-Öregszőllő postaügynökségnél Budapestre feladott Vöröskeresztnek címzett levél. A levelet a gyulai útőri futárposta szállította egy darabon és szerencsésen megérkezett Budapestre, mert a Vöröskereszt március 24-én felvette a tudakozványban szereplő személyt keresőre. A díjhiány ellenére nem portózták a küldeményt.

Március hónapban a Budapest 72 és 62 postahivatalokban megkezdik munkájukat a levélellenőrző cenzorok.

Március 1. Budapest 62 postahivatal jegyzékelő menetet indít Budapest – Cegléd – Abony – Szolnok vasútvonalon.

Március 2. Ez a nap a pesti postaforgalom hivatalos megindulásának napja.

A Postaigazgatóság engedélyezte a postahivataloknál és a levélszekrények útján a nyitva feladott levelek felvételét. A borítékok nyitva feladására a cenzúra miatt volt szükség. Ezt a rendeletet csak 1945. szeptemberében vonta vissza a posta, igaz a gyakorlatban a levélszekrények útján feladott küldeményeknél ez már hamarabb megszűnt.

A Népszava, Szabad Szó és a Szabadság újságok aznapi számaiból tudhatjuk meg, hogy mely kilenc postahivatal kezdi meg hivatalosan ezen a napon a közönséges és ajánlott levelezőlapok és levélküldemények felvételét. Az is biztos, hogy ebből a kilenc postahivatalból jó pár már korábban megkezdte a küldemények felvételét és a felvett küldemények továbbítását levélzárlatokkal.

Mind a kilenc postahivatal a pesti oldalon található:

Bp. 4. Főposta IV. Városház u. 18.
Bp. 5. V. Szabadság tér 10-12.
Bp. 7. VII. Hársfa u. 47.
Bp. 8. VIII. Rökk Szilárd u. 2. (Corvin áruháznál)
Bp. 9. IX. Ferenc krt. 39. (Tűzoltó u. Ferenc krt. sarok)
Bp. 10. X. Füzér u. 5. (az épületet azóta már lebontották)
Bp. 62. VI. Teréz krt. 45. Nyugati pályaudvar

Bp. 72. VII. Verseny u. 1. Keleti pályaudvar
Bp. 82. VIII. Baross u. 59.

A posta ezen a napon új díjszabást vezetett be, amely csak a pesti oldalon volt érvényben.

Az aznap megjelent újságok után a pesti tarifáról az első közlés 1963. évben jelent meg. Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után (706. old.), amely tanulmány a Tanulmányok Budapest múltjáról 1945. című kötetben jelent meg. A filatéliai első közlés a Filatéliai Szemle 1968/5. számában jelent meg, Dr. Kadocsa Gyula: Május 1. – 23 éve című cikkében.

	Budapesti szükségtarifa táblázat		
		Súly	Díj
Levélap	Helyi		30 fillér
	Nagy-Budapest		40 fillér
Levél	Helyi	20 grammig	40 fillér
		250 grammig	80 fillér
		500 grammig	1 pengő
	Vámhatáron kívül eső helységek	20 grammig	60 fillér
		250 grammig	1 P 20 fillér
		500 grammig	1 P 60 fillér
Ajánlási díj	Helyi		1 Pengő
	Nagy-Budapest		1 P 40 fillér

13. 1945. március 2. és április 30. között Pesten és Nagy-Budapest egyes helységeiben érvényben lévő önkényes pesti tarifa.

Ugyanebben a Népszava lapszámban tették közzé a posta felhívását, hogy akinek a birtokában postai tulajdont képező berendezési tárgy van, az a legközelebbi postahivatalnál azonnal szolgáltassa be. Aki ezt nem teszi meg, az ellen eljárás indul. Mivel nagy hiány volt mindenben, a posta igyekezett minden fellelhető eszközt begyűjteni, hogy minél jobban és hatékonyabban tudja ellátni a feladatát.

Március 10. Szegedi és Csongrád megyei már működő postahivatalok, leveleket vesznek fel Budapestre.

Március 17. A felrobbantott Margit híd mellett ideiglenes cölöphidat vertek. Ez volt a Manci cölöphíd. Az első kapcsolat Pest és Buda között. Ezt a cölöphidat az 1946 januári jégzajlás elsodorja, ezért márciusában átadják a Manci pontonhidat.

14. A Manci cölöphíd Buda és a Margit-sziget közötti része. Fortepan / Kramer István dr. / 52105

15. 1945. március 20-án, a főpostán feladott helyi levél, a pesti tarifának megfelelő díjlerovással

Március 19. Munkába áll az első konflis kocsi.

Március 21. A Ferenc József híd (Szabadság híd) maradványaiból készített ideiglenes ponton-hídon ezen a napon indul meg a forgalom.

16. Az ideiglenesen helyreállított Ferenc József pontonhíd (Szabadság híd). Fortepan / Kurutz Márton / 24687

17. A hidakon már könnyebb volt a postát Budáról Pestre átjuttatni, mint csónakon. Fortepan / Vörös Hadsereg / 175139

18. 1945. április 7-én, a főpostán feladott helyi levelezőlap pesti tarifának megfelelő színes bérmentesítéssel.

Április 11. Újabb 14 postahivatal kezdi meg a munkáját megint csak a pesti oldalon. Ez a Szabad Szó című újság másnapi számából derül ki.

Bp. 55. V. Kossuth L. tér 11.
Földművelődésügyi Minisztérium épületében
Bp. 67. XIV. Erzsébet királyné útja 98.
Bp. 71. VII. Vilma királynő út 1. (Városligeti fasor)
Bp. 76. VII. Aréna út 68.

Bp. 79. XIV. Gizella út 45.
Bp. 80. VIII. Szentkirályi u. 28/A.
Bp. 89. X. Ciprus u. 2.
Bp. 91. IX. Lónyai u. 77.
Bp. 94. IX. Kén u. 5.
Bp. 98. IX. Ernő u. 24.
Bp. 100. XIV. Sarkantyú u. 3.
Bp. 500. V. Tátra u. 5/D. (Sallai Imre u.)
Bp. 702. VII. Peterdy u. 10.
Bp. 703. XIV. Hungária krt. 52.

Április 13. Új magyar városparancsnok, Gál Kálmán ezredes.

Április 18-án megjelent Szabad Szó című újságban arról számolnak be, hogy vidékről már nagy mennyiségű levél és levelezőlap érkezik Pestre. A levélhordók egyre sűrűbben látogatják a házakat. Már Romániából is érkeznek küldemények a fővárosba.

19. 1945. április 19-én feladott helyi ajánlott levél a pesti tarifának megfelelő bérmentesítéssel. Az ajánlott helyi levelek ritkák.

Április 21. Ettől a naptól kezdve Budapest – Miskolc és Miskolc – Budapest vonalon minden páros napon jegyzékelő menet közlekedett. (BAZmL. MPI. Nr. 4527./1945.)

Április 23. Újabb 8 postahivatal kezdi meg a munkáját ismét csak a pesti oldalon. Ez a Szabadság című újságból derül ki.

Bp. 44. V. Pozsonyi u. 44-46.
Bp. 49. XIV. Mogyoródi út 124/B.
Bp. 65. XIII. Szent László út 51.
Bp. 75. XIV. Nagy Lajos király útja 131.
Bp. 87. VIII. Práter u. 46.
Bp. 102. X. Orczy út 45.
Bp. 103. X. Cserkesz u. 66/C.
Bp. 507. V. József nádor tér 2. Magyar Általános Hitelbank

Április 24. A Népszava cikke szerint a Budapest 72 számú postahivatalban 15 millió pengőt találtak elrejtve.

Április 25. Május 1-től a Dunántúl kivételével, az egész országban megindul a posta. Budapesten már helyi táviratokat és expressz-leveleket is feladhatnak. Ez derül ki a Szabad Nép aznapi számából.

20. 1945. április 23-án Budapest 82 sz. postahivatalnál, levélszekrény útján Pestszenterzsébetre feladott levelezőlap,

túlbérmentesítve. A címzett elköltözött, ezért a lapot visszakézbesítették a feladónak.

Április 26. A Szabad Szó számol be róla, hogy a pesti oldalon már előző naptól kezdődően a levélszekrényeket a rajtuk jelzett időpontban rendszeresen ürítik.

Május 1. Megkezdik a Felszabadulás bélyegek forgalmazását.

1945. évi 72 IV. K. K. M. (Kereskedelmi és Közlekedési Minisztérium) rendelet:

A bélyeget csak teljes sorozatban 1945. május 1-től a következő postahivatalokban lehet kapni:

Budapest 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 53, 62, 72, 112, 114, Budafok 1, Csepel 1, Kispest 1, Pestszentlőrinc 1, Pestszenterzsébet 1, Újpest 1, Debrecen 1, Miskolc 1, Pécs 1, Sopron 1, Szeged 1.

Bp, 1945. IV. 27. Gábor József s. k. Ker. és Közl. Min.

A rendeletből kiderül, hogy május 1-én újabb postahivatal kezdi meg a működését a pesti oldalon:

Bp. 53. V. Bajcsy Zs. út 16.

Május 17-én a Budapest 70 számú postahivatalban a kézbesíthetetlen csomagokból előkerült tárgyakat árverezik.

Június 1-én a bélyegértékesítő iroda a Budapest 4 postahivatalban ismét megnyílt.

21. 1945. május 1-én állt munkába a posta első teherautója (P1001), gyakran voltak gondok, hol a motorral, hol a gumikkal. Itt éppen egy kerékcserét láthatunk. (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

22. A rendbe hozott Budapest 72 számú postahivatal (Keleti pályaudvar) avató ünnepsége (Postamúzeum, illusztráció a kéziratból)

MI TÖRTÉNT A POSTÁNÁL BUDÁN? 1945. FEBRUÁR - MÁJUS

A budai oldal története lényegesen rövidebb, mivel az ott lévő postai épületek nem voltak annyira szerencsések, mint a pesti társaik, itt sokkal nagyobb volt a pusztítás, nem csak az épületekben, hanem a postai eszközökben is, így a helyreállítás is több időt vett igénybe. Ezért a tényleges postaforgalom csak májusban tudott elindulni.

Február 13-án Buda felszabadul.

Február 15-én már megkezdik a postások a szervezkedést és a romok eltakarítását. A postapalota egyik viszonylag éppen maradt irodájában rendezik be a központjukat. Itt adták ki minden nap a munkára jelentkezőknek a napi feladatokat. Voltak takarító csoportok és begyűjtő csoportok. A takarítók az épületet próbálták elfogadható állapotba hozni. A beszerző csoportok pedig igyekeztek minden használható eszközt begyűjteni az utcákról. Így sikerült egy lovat is begyűjteniük, amely alig állt a lábán az éhségtől. Az épületben található összes száraz kenyeret megkapta a jószág. Istállója a Budapest 114-es hivatal teljesen kiégett felvételi helyisége lett.

Február 17-én sikerült az elöljáróságról, a Labanc utcából, 50 fő részére egy-egy tál ételt szerezni, amelyet ettől kezdve naponta biztosítottak számukra.

Bizottságokat küldtek ki minden megközelíthető hivatalhoz, ahol leltárt készítettek és a talált pénzt beszállították a vezérigazgatóságra.

A pénzügyi helyzetre jellemző, hogy a Budapest 114. hivatalban lévő 7 millió pengő papírpénz teljesen eltűnt. A Nemzeti Bank várban lévő kirendeltségénél 150 millió pengő papírpénz tűnt el. A többi postahivatalnál kb. 200 millió pengő veszett oda.

Szalay Lajos főfelügyelő az ostrom előtti utolsó nyitvatartási napon (1944. december 23.) a Bp. 114 postahivatalban 13.600 pengő fémpénzt a Wertheim szekrénybe elzárt. Ezt hiánytalanul megtalálták az ostrom után.

Február 20-án dr. Tarnai Albert elhatározza, hogy felveszi személyesen a kapcsolatot a pesti oldalon lévő postásokkal. Gyalog elmegy Óbudára, ahol a Bp. 3 postahivatalt szinte sértetlenül találja. Belül sem esett komolyabb kár a berendezésben. A hivatal vezetőjével megbeszélte Tarnai, hogy naponta egy dolgozó gyalog átmegy a vezérigazgatóság épületébe és így tartani tudják a napi kapcsolatot. Tarnai ez után a Hajógyári szigetnél lévő csónakra váró hosszú sorhoz megy és a postás karszalagja, valamint a kétnyelvű igazolványa segítségével soron kívül sikerül csónakba szállnia. A hat személyes csónakba pillanatokon belül húsz ember zsúfolódik, a perem alig van feljebb a vízszintnél. A Dagály fürdőnél száll ki a csónakból húsz perces út után, ahol az igazoltató szovjet katonák a kétnyelvű igazolvány ellenére is csak hosszas vita után engedik tovább. Ez után másfél órás gyaloglással megérkezett a Dob utcába, ahol a Pesten már megalakult Postavezérigazgatóság volt. Megbeszélték a teendőket. Tarnai megkapta a munkabizottság addigi összes utasítását. Valamint megalakították a Postavezérigazgatóság Budai Kirendeltségét. Kisebb nagyobb nehézségek árán, de még sötétedés előtt sikerült visszaérnie Budára.

23. A romos Postapalota, kiégve és szétlőve. Az ostrom idején az épületben emeletről-emeletre folytak a harcok. (Postamúzeum CC BY-NC-SA 676782)

Március 10-én szovjet gépkocsi állt meg a Postapalota épülete előtt. Három tiszt érkezett, köztük Kondratov ezredes, Buda szovjet parancsnoka. A telefonközpontot akarta látni. Mikor megmutatták neki a németek által felgyújtott és teljesen kiégett helyiséget, nagyon ideges lett. Addigra már egy 5 kapcsolós kis központot sikerült üzembe helyezni, azt is megmutatták neki. Erre még idegesebb lett és azt mondta Tarnainak, hogy másnapra egy működő 50 kapcsolós telefonközpontot akar látni, mert ellenkező esetben Tarnait elviteti.

Mindenki nagyon megijedt. A műszerészek nyugtattak mindenkit, mert ők a János kórházban láttak egy használható 50-es kapcsolót. Áthozták és egész éjjel gyertyafény mellett szerelték. Végül sikerült a szinte lehetetlen feladat. Másnap mikor jött a szovjet tiszt, megörült a működő központnak és megígérte, hogy a jövőben segít, amiben tud.

Körülbelül március végén - április közepén indul meg a megmaradt levélszekrények felderítése majd ürítése. Az így begyűjtött küldeményeket négy csoportba szortírozták: külföld, vidék, Pest és Buda. Az első három csoportba tartozó küldeményeket csónakon átjuttatták Pestre. A budaiakat biztonságba helyezték raktárakban és megőrizték a posta tényleges megindulásáig.

Fortepan / Vörös Hadsereg / 217768

24. Hajnóczy utca, tele az ostrom során elhagyott postai csomag kézbesítő lovaskocsikkal (kariolkocsi).

Ilyen kézbesítő lovaskocsikat az ’50-es évek végéig használtak Budapesten a postánál. Ezek a kézbesítő kocsik valószínű a Postapalotában lévő Bp. 114 kézbesítő hivatal udvaráról kerültek át ide a Krisztina kőrúttal párhuzamos utcába. Ilyen és ehhez hasonló postai tulajdonokat gyűjtöttek ösz-sze a postások a postaforgalom mihamarabbi megindítása érdekében.

25 - 26. A Magyar Állami Posta Vezérigazgatósága kétnyelvű igazolványa

27 - 28. A két postai bélyegző nagyított képe. A Postavezérigazgatóság bélyegzőjéből a "kir." szócskát már kivágták, valamint a Postaigazgatósági Kirendeltség Buda kétnyelvű bélyegző az igazolványról.

A budai viszonylatban a postaforgalom megindítását május 2-ra tervezték.

Május 2-án kezdődik csak el a küldemények kézbesítése a négy budai kézbesítő hivatalnál (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114) és ezen a napon kezdődik meg a budai oldalon a küldemények postahivatali felvétele is. Tehát ezt a napot tekinthetjük a budai oldalon a tényleges postaforgalom megindulásának. Ezt a kézirat külön kiemeli. Ezen a napon kerülnek a postahivatalokba a "Felszabadulás" bélyegek, így mindjárt bevételhez jutottak a hivatalok. A feljebb már ismertetett rendeletből megtudhatjuk, hogy melyik öt postahivatal kezdi meg a munkát ezen a napon, a budai oldalon biztosan. Az öt hivatalból négy a budai négy kézbesítő hivatal volt:

Bp. 1. I. Dísz tér 16.

Bp. 2. II. Fő u. 6.

Bp. 3. III. Kiscelli u. 9.

Bp. 112. XI. Vásárhelyi P. u. 4-6.

Bp. 114. XII. Krisztina krt. 12.

Május folyamán a műszakiak megkezdték a tönkrement vagy sérült levélszekrények leszerelését és javítását. A megjavított levélszekrények felszerelés is megtörtént, ami nem volt könnyű a sérült házak miatt.

A küldemények átvitele más hivatalokba gyalog történt. Ez nagyon megterhelő volt, mert a Bp.

112-es postahivatal légvonalban 8 km. távolságra van a Bp. 3-as postahivataltól. Ezt úgy oldották meg, hogy egyik nap egyik, másik nap másik hivatal indította a küldöncét. A küldöncök minden nap érintették a Bp. 114-es hivatalt is.

29. 1945. április 12-én a Budapest 114 számú (XII. Krisztina krt. 12.) kézbesítő postahivatalban bélyegzett küldemény. Levélgyűjtő szekrényből került a postahivatalba, amit a tarifa is bizonyít. 40 fillér a díjlerovás a levelezőlapon, amely tarifa a Nagy-Budapesti tarifának felel meg. Ha a Bp. 114 számú postahivatalban adták volna fel, akkor elég lett volna 30 fillér is, ott biztos nem tévedtek volna a feladó kárára.

BUDAPESTI, VAGY PESTI TARIFA?

A megtalált kézirat alapján biztosan megállapítható, hogy csak a pesti oldalon működött a posta februártól áprilisig, de nem csak a kézirat bizonyítja ezt az állítást, hanem az adott időszakban megjelent napilapokban sem található hír arról, hogy a budai oldalon megnyitottak volna akár egy postahivatalt is a közönség számára. Ugyan akkor a pesti oldalon megnyíló postahivatalokról rendszeresen beszámolnak a napilapok. A pesti oldalon volt zárlat indítás és érkezés, volt levélszekrény ürítés, kézbesítés és voltak működő postahivatalok. Az ügyfelek be tudtak menni a postára és az ablaknál tudtak küldeményeket feladni. A budai oldalon csak a levélszekrényeket ürítették és a nem Budára szóló küldeményeket továbbították Pest felé. Tehát járatokat indítottak, de nem fogadtak. A budai küldeményeket elraktározták és a május 2-án meginduló kézbesítéskor kezdték csak a felhalmozódott küldeményeket átadni a címzetteknek.

A budai oldalon a postaforgalom csak az I. inflációs tarifa életbe lépésével indult meg. Addigra sikerült csak megteremteni a feltételeket hozzá. Ez azt jelenti, hogy az önkényesen megemelt tarifa nem volt érvényben a budai oldalon, mivel nem volt ügyfélforgalmat bonyolító postahivatal, amely használni tudta volna azt. Ez vonatkozik Nagy-Budapest egyes budai oldalon lévő helyiségeire is.

Természetesen előfordulnak május 2. előtti küldemények a budai oldalon található postahivatali bélyegzésekkel, ezek a küldemények kivétel nélkül a levélgyűjtő szekrényekből kerültek a budai oldalon lévő négy kézbesítő hivatal egyikébe (Bp. 2, Bp. 3, Bp. 112, Bp. 114.) és ott bélyegezték le azokat. Más budai postahivatal által bélyegzett küldemény ez idáig nem ismert április 30-ig.

Tehát megállapítható, hogy a március 2. és április 30. közötti önkényesen megemelt, eddig budapesti tarifának nevezett, postai díjszabás csak Pesten és Nagy-Budapest egyes pesti oldalon lévő helyiségeiben volt érvényben. Mint látható ebben az időszakban csak a pesti oldalon volt nyitva postahivatal. Ebből logikusan az következik, hogy ez az elnevezés nem pontos, valamint félrevezető. Helyesen **"pesti tarifa"** a pontos megnevezés, mivel csak Pest területén tudták érvényesíteni a tarifát, tehát nem az egész fővárosban és nem

egész Nagy-Budapesten. Javaslom a jövőben ezt az új és pontosabb elnevezést használni.

Ezt a tényt ez idáig egy filatelista kutató sem írta le és a meglévő küldemények alapján pont azt feltételezték, hogy már a budai oldalon is elindult a postaforgalom a pesti tarifa időszakában. Természetesen ennek a félreértésnek az oka a források hiánya volt. Ezért sem lehet minden esetben csak a küldemények alapján teljesen és pontosan rekonstruálni a történteket, mindenképpen szükség van a források ismeretére.

POSTAI RENDELETEK A PESTI TARIFA IDŐSZAKÁBAN

A posta szabályok, szabályzatok és utasítások alapján működik. Ez mindig így van és így volt ebben a nehéz és zűrzavaros időszakban is. Egy postás csak azt és úgy tehette, ahogy arra a szabályzat feljogosította vagy az utasítás utasította. Egyéni megoldásokra, improvizációra nincs lehetőség és ebben az időszakban sem volt rá lehetőség.

Ez idáig nem volt ismert, de ebben a pesti tarifa időszakban is megjelentek körrendeletek. A Munkabizottság már január 24-én megfogalmazza és kiadja az 1. és 2. számú körrendeletét. Majd további négy körrendeletet adtak ki. Az 1. 2. és 3. körrendelet teljes szövege megtalálható a kéziratban. Az 5. és 6. körrendelet összefoglalója szintén megtalálható a kéziratban. A 4. körrendeletről nem jelent meg semmi a kéziratban. Ezekről a körrendeletekről csak ebben a kéziratban esik szó, azok sajnos nem maradtak fent. Ezért is páratlan dokumentum ez a kézirat.

ÖNKÉNYES DÍJSZABÁS EMELÉS – PESTI TARIFA

Az sajnos nem derül ki a kéziratból, hogy mi volt a díjszabás emelés tényleges oka, sőt a kézirat nem is tesz említést arról, hogy a díjszabást felemelték és nem az akkor hivatalosan érvényben lévő 1943 óta érvényes díjszabást alkalmazták.

Az egyik, a korszakkal foglalkozó, szerző szerint az alkalmazottak bérének biztosítása tette szükségessé a tarifa emelését. El is nevezte a tarifát “szükségtarifának”.

Ennek a kézirat teljesen ellentmond. A romos hivatalokból nagyon sok helyen érintetlen pénzkészletek kerültek elő. Arra, hogy a pesti Posta Igazgatóság anyagilag nagyon jól állt több bizonyíték is szerepel a kéziratban.

Január 25-én elkülönítenek 2 millió pengőt postai épületek rendbehozatalára.

Január 29-én Dr. Ortutay Gyula (akadémikus, 70-es években MABÉOSZ alelnöke) megkeresi a postát, mint a Magyar Rádió igazgatója, hogy a rádió részére a még ki nem fizetett, de a posta által már beszedett 1944. novemberi és decemberi rádiódíjakat adják át neki. Ortutayt a kormány bízta meg, hogy indítsa be a rádió működését. A vezetőség megvizsgálta, hogy ténylegesen nem került még átadásra az elmaradt kéthavi díj. Mivel nem találtak arra bizonyítékot, hogy kifizették volna a 2 millió pengő rádió előfizetési díjat, 31-én a Bp. 7 postahivatal útján kifizetik Ortutaynak az összeget, aki azt két kollégájával irattáskákba gyömöszölve viszi el. Ebből a postától kapott 2 millió pengőből indult újra a Magyar Rádió az ostrom után.

30. Szentháromság utca a Mátyás templom felé. Mindenhol csak romok, igaz az utcát már szépen felsöpörték. (családi fotó)

A másik ilyen eset, a kézirat szerint, február 7-én történt. Ekkor látogató érkezett a debreceni kormánytól. Gábor József kereskedelmi és közlekedési miniszter felkereste a Dob utcai igazgatóság épületét. Gépkocsival jött, titkára és egy orosz őrnagy kíséretében. A miniszter rögtön kérdőre vonta a megbízott vezetőt, hogy milyen jogcímen szervezik Budapesten a postát. Pázmány válasza rövid volt: "Öntevékenyen, mert nagyon szeretem hivatásomat!". Persze elmondták a miniszternek, hogy bírják a szovjet városparancsnok és a Budapesti Nemzeti Bizottság támogatását és jóváhagyását is. Ezen kis közjáték után a miniszter előállt jövetele igazi céljával. A Debreceni Ideiglenes kormány a már felszabadított területeken talált összes készpénzt addigra felélte. Ekkor értesültek arról, hogy Budapesten már van postai vezetőség és arra gondoltak, hogy lehet készpénzük is. A Bp. 7 postahivatalban még mindig volt nagyobb készpénzkészlet. Ebből ajánlottak fel a miniszternek és a debreceni kormánynak 7 millió pengőt. A miniszter az összegnek nagyon megörült, a szovjet tiszt, a titkár és a sofőr segítségével rögtön bepakolták a bankjegykötegeket az autóba, mivel nem volt táskájuk csak úgy bedobálták a pénzt a padlóra, az ülésekre. Majd a pénzzel körülvéve a szovjet őrnagy és a miniszter elégedetten távozott. A pénz és az utasok szerencsésen megérkeztek Debrecenbe, így már az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak volt készpénze a pesti postások jóvoltából.

Tehát a pesti postások 11 millió pengőt könnyen ki tudtak fizetni készpénzben. Ne felejtsük el, ekkor még nem kezdődött meg az infláció, ez akkor egy hatalmas összeg volt és ekkor még bevételük sem keletkezett a postai szolgáltatásokból.

Persze a postások nem adták oda az összes készpénzt. A maradékból tudták bőven fedezni a szükséges kiadásokat és a postások fizetését. Sőt mikor szembesültek, a budai oldal felszabadulása után, hogy ott szinte nem maradt semmi készpénz, akkor a budai postások fizetését is tudták biztosítani, pedig ott ezen időszak alatt bevétel nem keletkezett, csak kiadás. Erre a tényre többször is kitér a kézirat.

Az összes munkára jelentkező postás megkapta rendben a fizetését 1945. február 1-től kezdődően.

A fentiek alapján kijelenthető, hogy nem volt szükség azonnal készpénzre a postán, mert tudtak

mindent fizetni a rendelkezésre álló pénzkészletből.

Tehát továbbra is csak találgatni lehet, hogy miért volt szükség a tarifa önkényes megemelésére. A megfejtés kulcsa szerintem gazdasági ok lehet, az érvényben lévő tarifa nem fedezte az akkori működés költségeit, főleg a szállítás költségeit nem. Az eredeti tarifa a normál üzemhez lett kitalálva, például a küldeményeket teherautóval szállítják most csak gyalogosan. Áprilisban, Budapesten a postának összesen két lova és nyolc kerékpárja volt. Gépjármű egyáltalán nem volt, az első május 1-én állt munkába. Tehát az ostrom után nem tudta a posta azzal a hatékonysággal végezni a munkáját, mint az ostrom előtt. Sokkal nagyobb élő energia ráfordításával üzemelt, mint előtte, valamint a működéshez szükséges termékek ára is jelentősen emelkedett, ez sokkal nagyobb költség emelkedéssel járt, mintsem azt a régi tarifából ki lehetett volna gazdálkodni. A posta gazdasági vállalkozás volt, nem termelhetett veszteséget, jól kellett gazdálkodniuk. Volt tartalék, de a tartalék is el tud egyszer fogyni. Ráadásul a pestieknek a budaiakat is el kellett tartaniuk, mert ott még nem működtek a postahivatalok, tehát bevétel sem volt. Nem tudtak mást tenni, emelni kellett a tarifákat, hogy finanszírozni tudják a működést.

Tehát a megemelkedett működési költségek fedezésére kellett a tarifát megemelni.

A terjedelmes mű még további oldalakon tárgyalja a posta újraindulását a fővárosban egészen 1948-ig. De számunkra igazából ezeknek az első hónapoknak a történései az igazán izgalmasak és érdekesek, mert ez az időszak nincs máshol publikálva.

1945. június 1-től újból megjelenik a Postai Rendeletek Tára és ettől kezdve már a rendeletek is jól nyomon követhetőek.

1945. június 20-tól a belföldi levélpostai küldemények forgalma kiterjed az ország egész területére. Tehát ekkorra áll helyre a postaforgalom az ország teljes területén a háború után.

Köszönöm a Postamúzeumnak, hogy kutathattam a könyvtárukban található kéziratot, valamint a bemutatott képet.

Köszönöm Littvay László gyűjtőtársnak, hogy a cikkemben bemutathattam a gyűjteményében szereplő Bp. 70 sz. ph. igazolványt.

Köszönöm Pukler Antal gyűjtőtársnak, hogy cikkemben bemutathattam a gyűjteményében lévő Csepel 1 számú postahivatalnál feladott levelezőlapot.

FELHASZNÁLT IRODALOM, FORRÁSOK

Dr. Bernáth Gábor: Az 1945. évi tavaszi "Budapesti tarifa" és a korabeli önkényes díjszabások. I. és II. rész Bélyegvilág 2004/7 – 8. és 2004/9.

Dr. Bernáth Gábor: Levélzárlatok 1944. november – 1945. március. MABÉOSZ pályázatra beadott pályamű

Dán János: Budapesti és Nagy-Budapesti helyi díjszabásemelés 1945. március 2 – április 30.

Gáspár Ferenc: Források Budapest történetéhez 1945 – 1950. Kossuth ny. 1973.

Horváth Attila: A magyar közlekedési rendszert ért háborús károk és a helyreállítás tapasztalatai 1944-1948

Kamondy Miklós: Észak-Magyarország hírközlésének története. Hermann Ottó Múzeum Miskolc, 1985

Népszava, Szabad Szó és Szabadság újságok releváns számai 1945.

Dr. Pázmány Ödön és Dr. Tarnai Albert: A magyar posta története a felszabadulás után 1945 – 1948 kézirat

Péterffy Gergely: Szárazföldi Odüsszeia – A II. világháború utáni vasúti utazás – a forrástípusok tükrében / publikacio.uni.eszterhazy.hu

Rozsnyói Ágnes: Budapest hétköznapjai a felszabadulás után. Tanulmányok Budapest múltjából 15/1963.

Szabó József: Kézbesítik az első levelet. Magyar Nemzet 1965. 02. 09.

Sugár István: Adatok Hajdú-Bihar megye felszabadulás utáni postatörténetéhez. Debrecen, Déry Múzeum Évkönyve 48. sz. 1965.

Ungváry Krisztián: Budapest ostroma. Corvina 2013.

A Magyar Bélyegvizsgáló Szakcsoport – Mafitt támogatásával működő – honlapja:

www.mafitt.hu/mbsz

MODERN POSTATÖRTÉNET
– az 1994-es „Magyar népmüvészet” kiadás

MERVYN BENFORD, NAGYBRITAINNIA

1994-ben jelent meg a Magyar Népművészet sorozat első hét értéke: 11, 12, 19, 32, 35, 40 és 50 Ft-os címletekkel. A gyors infláció hosszú forgalmi sort eredményezett. Először, a következő évben, utólagos meggondolásból egészítették ki egy 1 Ft-ossal. Erre a régen még magasnak számító névértékre egyértelműen a sokféle fura inflációs tarifák kiegészítéséhez volt szükség. Felhasználásai ezért külön figyelmet érdemelnek. Ugyanebben az évben még további hat címlettel egészült ki a sorozat, köztük az alacsonyabb értékű 2 és 3, továbbá a magasabb, 9, 14, 22 és 38 forintossal. Vajon kisebb árfolyamváltozások miatt?

1996 júliusában következett további hat érték: 13, 16, 17, 24, 75, 80 Ft, mutatva a megélhetési költségek akkor még enyhe emelkedését. Szeptemberre azonban már 300 és 500Ft-os címletek is megjelentek. 1997 márciusában jött egybélyeges kiegészítés 27 Ft-tal, majd júliusban egy 60 Ft – ám nem új rajzzal, hanem a meglévő 24 Ft felülnyomásával. Mindkettőt díjváltozások indokolhatták, bár csak egyetlen egybélyeges felhasználásom van e tarifákkal. A további darabjaim mind bélyegkombinációk. A 24 Ft-osra feltehetően nem volt többé szükség? 1998-ban újra egy kisértékű 5 Ft-os és egy másik egybélyeges, 200 Ft-os kiadás jelent meg.

1999-ben jött egy újratervezett 24 Ft a 65 és 90Ft-tal együtt. A 11. kiadás még 1999-ben hozott két címletet, a legkülönösebb 79 és a megszokottabb 100 Ft-ost. Az olvasók élvezhetik a kihívást és a Magyarország 3. inflációjának izgalmas történetében. Az inflációban összekapcsolódnak a bélyegkibocsátások a gyorsan változó postai díjakkal. Az inflációs hatás a díjjegyeseken is megfigyelhető, az egyszerű képeslapoktól a légipostáig.

Különös, hogy tizenegy külön kiadásra került sor, mire egy 100 forintos bélyegre is szükség lett! A sorozat jellegzetessége néhány fura címletérték, valamint a felülnyomás.

Összességében 1999 közepéig megjelentek az 1, 2, 3, 5, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 22, 17, 19, 24 (+ az újratervezett változat), 27, 32, 35, 38, 40, 60 (felülnyomással), 65, 75, 80, 90, 100, 200, 300 és 500 Ft-os bélyegek.

Ezek az évek a mérsékelt infláció időszaka volt, és az összes tarifa folyamatosan változott. Ez megmagyarázza a szokatlan címletek, mint például 32 és 79 Ft-osokat, melyek egyes felhasználásban is megtalálhatók. Előfordult, hogy ez nem követték pontosan a végül kialakult díjakat: a sok névérték és szokatlan névértékek mellett a 32 Ft-os használata gyakori némi túlbérmentesítéssel a 30 Ft-os tarifához, az ilyesmi inflációkban gyakori. Ugyanez vonatkozik egy kombinált küldeményfajta összesített díjára is: például 102 Ft 100 Ft helyett. De kettő fordul elő pontosan 102Ft-tal, egy 104Ft-tal, és egy pedig 107Ft-tal, ami pontos díjszámítást mutat. Több van nálam 1Ft-ossal is, amelyek minden bizonnyal egy teljesen pontos számítás részét képezték. Néhány szokatlan őszdíj jelenik meg a táblázataimban, nem utolsósorban alacsony értékekkel, például 1, 2, 3 és 4 Ft-os

címletekkel, amiből úgy tűnik, hogy ezek szokásosan használatban voltak az adott tarifákhoz.

A szokatlan címletek postatörténetileg izgalmas bérmentesítéseket tettek lehetővé. Az alábbi táblázatok a küldemények összköltségét mutatják – gyakran ugyanannyit egy jól használt szolgáltatás esetében. Például ebben 65 Ft egy időben az Európába küldött levelek díja volt. Sok küldeményem brit társaságunk egyik tagjától származik, aki a 3 inflációt gyűjtötte, csak abba kellett hagynia. Ez a magyarázata, hogy többségük európai tarifa, de így is jól tükrözik az tarifaváltozásokat és a súlyfokozatokat. Ezekről az évekről még nem áll rendelkezésre teljes tanulmány, így egyes tarifák talán nem változtak minden alkalommal, és néhány változás hamarabb következett be, mint mások.

A kereskedők és az árverőházak a tételeik küldésekor gyakran használnak bélyegeket számos sorozatból, hogy megkedveltessék a gyűjtőkkel! Az egyik tarifahelyes példámban egy 1Ft-ossal, mely így szükséges része volt a teljes díjnak.

A sorozat bélyegei dőlt betűvel vannak szedve: A Népművészet sorozat dőltbetűvel jelzett bélyegei után más sorok további bélyegeit *&* kód* vezeti be.

Értékelés

1 a legalacsonyabb és az 5 a legmagasabb. Értékeléseim persze szubjektívek, de átgondolt becslés a sorozat iránti érdeklődésem és filatéliai tapasztalataim alapján. Ritkábban találok alacsonyabb díjakat. Egyes címletek az inflációt mutatják. Számíthattunk volna e nélkül 9, 11, 12, 13, 14, 16-os bélyegek akár 19Ft-os bélyegek megjelenésére? És mi van 27, 32, 38 és 79 Ft-tal? És két különböző 24Ft-os bélyeggel? A másodikat eddig még nem is láttam felhasználásban. Az első, felülnyomásos 60Ft használata magas, de kevéssé gyakori ez a bélyeg eredeti, változatlan formájában használva.

Ezek egy része nem is található a küldeményem között – de mesélje el a történetet maga a táblázat! Gyors áremelkedés idején csak kevés egybélyeges bérmentesítés lehetséges. 114 darabból ez csak ötször fordul elő. A párok és a csíkok szintén vonzóak, és a többes használat is jó. Nagyon érdekes az alacsony értékek használata a tarifák kiegészítésére. A ritkább postai szolgáltatások díjai is értéknövelők. Díjjegyeshez használat és felárat érdemel.

A táblázat bemutatja küldemények fő csoportjai. Szeretném bizonyítani, hogy a modern postatörténet is érték– némelyik ugyanúgy ritka, mint más korok darabjai! Még e 114-ben is a sokat használt 50, 40, 60 és 80Ft. – de meglepő módon a szokatlan 22Ft – csíkokban ritkaság! Egy bélyeggel 110 Ft-os. öt 22 Ft-os díjlerovás – megannyi különleges változat! A 100Ft is kevésbé használt, mint az 1987-es kastélyok kiadás. A közönséges, kerek névérték ellenére is, mert a bélyeg meglehetősen későn került csak kiadásra. A külön kibocsátott 5, 200 és 27 Ft felhasználása is hozzáad valamit ehhez a történethez.

Az 1987-ben lezárt Kastélyok forgalmi sorozatot gyakran használták kiegészítőként, alkalmi bélyegekkel véletlenszerűen kombinálva, amivel attraktív borítékok jöttek létre. Ezeket nagy fekete „C”-vel jelölöm. Vannak, ahol 1972-re nyúlnak vissza, méghozzá egy 60f-es bélyeggel. A leveleket csak a NÉPMÜVÉSZET sorozat kombinációival értékeltem (1. ábra). Valószínűleg filatéliai szempontból egyedi egy ajánlott, Kanadába küldött légiposta, öt címlettel, köztük egy pár és egy csík – ezek összköltsége 244Ft. Próbáljanak csak meg másikat találni!

1. ábra

Ezek az értékelések szubjektívek, de bennük a szokásos postatörténeti szempontokat alkalmaztam. A díjfizetéshez, ajánláshoz és expressz, nyomtatvány, valamint légiposta díjakhoz vagy bélyegek díjjegyesekkel kiegészített küldeményeket kezelési jelzések, vagy érdekes rendeltetési helyek is színesítik. Sok európai levéltarifám van, ami segít nyomon követni az díjperiódus változásait. Az infláció során az tarifák változnak – egyesek időszakok rövidebbek, mint mások. Nyitott vagyok más véleményekre és új információkra, az tarifa- és időpont változásokkal kapcsolatban. Nem tanulmányoztuk eddig érdeme szerint ezt a modern inflációt. Úgy gondolom, hogy ez ugyanolyan kutatási figyelmet érdemel, mint 1920-26 vagy 1945-46.

A 114 példám többségét a brit társaságunk egyik magyar hozzátartozókkal és barátokkal rendelkező tagjától kaptam, akit egy ideig az inflációs történet érdekelt. Nem tudom, hogy a súlyfokozatok, de a nagyobb borítékok erre utalnak, ahol a borítékokon nem volt „Nyomtatvány" felirat. E gyűjtemény önmagában természetesen még nem ér fel inflációs tanulmánnyal, de a küldemények őszdíjai segítenek nyomon követni a tarifa-periódusokat. További tanulmányokra lesz szükség és remélem, hogy jelen cikkem felkelti a téma iránt az érdeklődést.

A 95Ft gyakori tarifa volt, de hányan rendelkeznek ezzel, vagy hasonló kombinációval? Az egyes használatok az 1 5 Ft később pedig a 27 Ft és az újratervezett 24 Ft esetében úgy tűnik, hogy az alacsony címletek ellenére is felárat indokolnak, mivel ezek minden sürgető tarifaváltozások következményei. A 79 Ft-os névérték teljesen újdonság, és használata igen látványos! Az 1999-es Batthyány 27 Ft és a 2000-es Duna-Dráva Nemzeti Park 34 Ft a 79 Ft-tal a legszokatlanabb kombináció, a 140 Ft-os levélhez az Egyesült Királyságba (3. ábra)

A 4. ábra egy Budapestről készült képeslap, amelyet Hollókőről Új-Zélandra küldtek, szintén 95 Ft-ért egy különösen impozáns bélyegzéssel. Az Elvis-levél Európára érvényes 95Ft-os díjára a táblázatom négy másik példát tartalmaz, amelyek mindegyike különböző kombináció! A modern korok nagy postatörténeti érdeklődésre tarthatnak számot.

A 2000-es magyar katalógus használatlan értékeit alkalmaztam a tételek mintegy harmadánál, illetve a szóló kiadásoknál ezek felét. De a későbbi kiadások: a 200, az újratervezve 24, a 65, 90, 79 és 100 Ft-osnál az értékelésem a használatlanokkal egyenlő - így vélem, hogy addigra már kevesebb felhasználás valószínű, mint az azonos év, 1999. másik két kiadása esetében. Meglehet, hogy ezek használt példányaiból kevesebb van? Levélen valószínűleg

elég kevés! A 11 kiadásban egyébként a fogazás is változott, de az utolsó kiadásban az első fogazáshoz tértek vissza.

Az alábbiakban felsorolom mind a 114 küldeményemet és megadom az általam becsült ritkasági fokukat.

A tervezőművész, Dudás László 1935-ben született, 2014-ben, 79 évesen hunyt el. 227 bélyeg viseli nevét. A Wikipédiából megtudjuk, hogy korán megbarátkozott a számítógépes tervezéssel. A számítógépes ismereteket annyira fontosnak tartotta a grafikai munkában, hogy 1996-ban önálló tematikus kiállítást is rendezett róla. Saját tapasztalatainak eredményeit mutatta be a látogatóknak, például a szimmetria szerepét a népművészetiben. E forgalmi sorozat ezért igen közel állt hozzá.

Úgy vélte, a bélyegek mindennapi használati tárgyak, és ennek nem az a lényege, hogy hogyan néznek ki. Főleg a tudást terjesztik, szinte tudat alatt és sok értékes információt adnak át anélkül, hogy szándékosan tanulni akarnánk belőlük. 1990-ben Munkácsy-díjat kapott. 1993-ban az általa tervezett Mátyás király misekönyv blokkot év legszebb bélyege díjjal jutalmazták. 1992-ben és 2004-ben is megkapta a Magyar Posta Művészeti Díját.

Ipari formatervezőként kezdett dolgozni, szárnyashajók tervezésével a Dunán. Később reklámgrafikákon dolgozott, részben a Volán logójának és arculatának köszönhetően, és letette a névjegyét. Miután kiderült, hogy rendelkezik ehhez a miniatűr alkotáshoz szükséges különleges látásmóddal, a bélyegtervezés a hetvenes évektől munkásságának jelentős részévé vált.

Remélem, jelen tanulmány tükrözi azt a meggyőződésemet, hogy a filatélia jövője biztosítva van – a postatörténet, maguk a bélyegek, a kibocsátások okai, a tarifák és a levelek útjai folytán. – A 114 példámból 71-et annak az egyetlen személynek küldtek, aki mind megtartotta őket! 9 érkezett hozzám, és ezek is fennmaradtak! Csak 31 ment más helyre. Lesznek-e mások, akik talán az következő időszakokkal tőrödnek majd – de vajon hányat? Ha lesznek, nyilván meg fogják majd változtatni az értékeléseimet. Mutatok még pár érdekességet, melyeket postatörténeti szempontból fontosnak tartok (5-7. ábra). Hány hasonló létezik? A táblázatomban szereplő tarifákból vajon mennyi maradt még fenn? Milyen új információkkal szolgálhatnak számunkra olvasóim?

A tarifa kiegészítéséhez használt bélyegek közül elsősorban más forgalmi sorozatokból származnak. Használatuk hasonló tanulmányokat érdemelne. Felkelthetjük-e a mai gyűjtők érdeklődését ezekre az újabb bélyegekre? Évszázados időtávú gyűjtéshez, mint amilyen az 1867-es kiadás, az 1871-es kőnyomatok, de akár 1945 tavaszának postatörténetéhez is szép kövér bankszámlákra van szükség. Ezek a ma modern lapszámok lehetnek az utolsó bélyegek, amelyeket valaha is kiadtak, mielőtt a technológia átveszi a világ kommunikációját.

HÍREK

A Mafitt tagjai közül az év második felében két nemzetközi kiállításon is voltak résztvevők. Legmagasabb eredményük nagy aranyozott ezüstérem (LV), amihez három tagunknak is gratulálhatunk.

Az időszak FEPA és FIP érmei

LIBEREC 2022 FEPA KIÁLLÍTÁS 13-16 OKTOBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	Érem + díj
	Csicsay Péter	
PH	The Postal History of Kingdom of Hungary 1900-1918	**LV**
	Ute & Elmar Dorr	
PH	The Orient Express 1883-1914	**LV**
	Elmar Dorr	
PH	Historical Forays through the Postal History of the Town of Neustadt an der Haardt	**V**
	Fekete László	
PH	The Austrian imperial and Royal Navy in the World War I.	**V**
	Dr. Lővei György	
1FR	Interim Use of the Czechoslovakian Air Mail Stamps during the Interim Period of the Czechoslovakian Currency Reform (01.06.1953-18.06.1953)	**85p**
	Tóth György	
PH	Forint-fillér	**V**
	Szücs Károly	
TR	On the Rough Road of Independence – Beginning of the domestic stamp production in Hungary	**V**

POLAR SALON

	Bodnár Zsolt	
PH	Philately of Franz Josef Land	**LS**

CAPE TOWN 2022 FIP KIÁLLÍTÁS 8-12 NOVEMBER

Class	Mafitt tagok kiállítási eredményei	Érem + díj
	Bánás Artúr	
1FR	A miracle of a great discovery, the Victoria falls	**82p**
	Dr. Lővei György	
AE	Postal documents of the international air mail service to and from Hungary till 31.12.1933	**V**
1FR	Interim use of Czechoslovakian stamps during the monetary reform period (01.06-18.06.1953)	**78p**
	Szücs Károly	
REV	Spreading the stamping of documents in the Habsburg Empire by Hungarian eyes	**LV**
LIT	100 years of MABEOSZ/MABÉOSZ 1922-2022	**V**

Nagyaranyérmes kiállítók a Cape Town 2022 kiállítás eredményhirdetésén

A lap a Mafitt tagjainak ingyenes, a remittendát 1.800 forintos önköltségi áron a MABÉOSZ székház cserenapjain értékesítjük.

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-ben kezdődött, húsz év szünet után
2011-től a Mafitt tagdíjfizető tagjai számára szükséges mennyiségben magyar,
és párhuzamosan angol nyelven is (utóbbi 50 alatti példányban.)

Újságunk teljes tartalma és digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról letölthető:

www.mafitt.hu

2014

XXXIII. évfolyam

ISSN 0324–4806

2015

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság

H-1074 Budapest, Harsfa u. 47.Bélyegmúzeum, Mafitt e-mail: info@mafitt.hu